

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

**Genom socialismen
fred mellan folken,
lycka åt
människorna!**

Arbetarnas enighet skall varda
världsfreden.

EDUARD ANSEELE.

Förr än vi få mod att tro att mänsklig vilja och mänskligt förnuft kan besegra civilisationens och människoslaktets dödsfiende, kriget, förr blir det heller inte avskaffat.

ANN MARGRET HOLMGREN.

”— Men kriget! skola de någonsin upphöra? — — —

— När kvinnan får rösträtt skola arméerna reduceras — ty, vilken mor vill släppa till sin son, vilken hustru sin man, vilken syster sin bror, ut i dessa slakter! Och när inga finnas, som reta människor upp mot varandra, så skola de så kallade rashaten försvinna.”

AUGUST STRINDBERG.

Freden skall komma genom seger för de grundlinjer socialdemokratin överallt söker sätta in sin kraft för. Icke nya framsteg i konsten att förstöra, men en ny tid i folkens inbördes överenskommelser skall en dag, trots allt, bringa världen en varaktig fred.

HJALMAR BRANTING.

Kvinnodagen 1930

MORGONBRIS

*

MARSNUMMER 1930

*

Kvinnornas eniga insats — fredens betryggande.

De socialdemokratiska kvinnorna vädja särskilt på den Internationella socialistiska kvinnodagen till kvinnorna i alla läger att träda in för fredens sak.

Det är icke kriget som fört mänskligheten framåt, utan det är fredspauserna, som människorna febrilt utnyttjat till att skapa värden för sin tid och framtid.

Tyvär ha kriget ingått i människornas medvetande så starkt, att de betraktas som oundvikliga och därför omöjliga att utrota. Detta icke minst hos kvinnorna.

Alltmer börja dock även ifråga om krig och fred frågor ställas: om ej den mänskliga viljan, förnuftet, godheten, upplysningen och civilisationens inflytande, uppfostran och den sanna kärleken till släktet och kulturen, skall kunna bortarbota krigsinstinkterna och bana väg för en ny mentalitet med avsky och förakt för kriget, som medel för lösandet av de mellanfolkliga tvisterna.

Ärligen samlas också — hittills företrädesvis männen — till ett otal överläggningar och förhandlingar i konferenser, kongresser och rådsmötenes form, för att bevara freden och söka skapa betingelser för en varaktig sådan.

Positiva resultat förnimma vi inte mycket utav från dessa stora överläggningar. Rustningsbördorna växa i stället i nästan varje land.

Vad kunna kvinnorna göra? Skola de låta tiden gå medan männen diskutera de stora problemen och brottas med svårigheterna att komma fram på linjer, som leda till militarismens avskrivande?

Vi kvinnor veta alltför väl, att det gigantiska komplex av invecklade spörsmål, som höra samman med frågan om krig och fred icke löses i blotta känslan av harm, avsky och fasa för kriget, men vi räkna dock med sinnesbeskaffenheten och känslan för dessa ting hos folket självt.

Uppfostran av ungdomen och barnen i fredlig anda har den största betydelse för framtiden.

Vid flera tillfällen ha också stora personligheter, då

de talat utanför rådssalarna, vädjat till kvinnorna att slå vakt om fredsidealen, vädjat till dem på grund av den makt de äga i uppfostrarkallet.

Mödrar, resen eder alla som en, att försvara livet mot döden, säger Maxim Gorki.

Den franske utrikesministern Briand vände sig i sitt stora tal i Genève i september 1929 flera gånger till kvinnorna och sade vid ett tillfälle: "Jag vänder mig särskilt till kvinnorna. Den dag man lär barnen kärlek till freden och lär dem högakta andra folk, den dagen göres säkerhetsanstalter överflödiga."

Den franske generalen Verreaux vänder sig också i sina föredrag särskilt till kvinnorna och framhåller deras möjligheter att kunna medverka till bortarbetandet av krigsinstinkterna.

Bort med tennsoldaterna som leksaker, och allt uniformsparaderande av barnen vid krigshistoriska tillfällen.

Denna kvinnornas maktställning till det stora världsproblemet, måste av dem själva inses och benyttas till mänsklighetens fromma.

Frågan om krig och fred är ännu i stor utsträckning en politisk fråga. Endast arbetareklassen är dock ännu, i vidare mening, medvetet inställd på att genom aktioner i parlamenten kunna nå fram till den allmänna avrustningen och den varaktiga freden.

Socialdemokratin kämpar där en ojämn strid med övermakten, för rustningsminskningar och andra frågor, som främja fredsaken.

Kvinnorna böra som fredsivrare och uppfostrare, som medkämpar för den pacifistiska åskådningen även därför främja socialdemokratin.

Med kvinnornas och socialdemokratins förenade insatser kan den varaktiga freden ernås.

Kvinnor, slut eder till den socialdemokratiska kvinnorörelsen!

SVERGES SOC.-DEM. KVINNOFÖRBUND.

En hälsning från Finland.

Till den internationella kvinnodagen ha vi här nöjet bringa en hälsning till Sverges socialdemokratiska kvinnor från våra systor i Suomi land, förmedlad genom fröken Miina Sillanpää, som bekant socialminister i finska arbetarregeringen.

Den internationella socialdemokratiska kvinnorörelsen är i ständigt stigande. En idé med internationell bärighet äger förvisso också segerns möjligheter. Denna internationella växelverkan förlänar våra kvinnoorganisationer i deras verksamhet en ökad fördjupning och betydelse. Gränserna mellan olika folk och språkgrupper kunna i viss mån försvinna och utplånas genom denna mellanfolkliga kommunikation. Kvinnornas arbete kan på den grund också bilda en internationell helhet.

Miina Sillanpää, förbundets ordf.

En massrörelse av mäktig bärvidd, vars betydelse även som ideell fak-

tor ökar, i samma mån vår organisatoriska kraft tilltager.

På den internationella kvinnodagen ber jag att få framföra Finlands socialdemokratiska kvinnors hälsning till våra kamrater i Sverige. I denna hälsning inneslutes en lyckönskan, med anledning av det dubbeljubileum, som våra svenska kamrater dessa dagar kunnat fira: Eder förbunds tioårsjubileum och Eder utmärkta tidskrifts tjugofemåriga tillvaro.

Samtidigt ge vi uttryck åt vår glada förhoppning, att vid det planerade besöket i Finland instundande sommar få se många av våra svenska systrar hos oss.

Med socialdemokratiska hälsningar
Miina Sillanpää.

Stora jubileumsfester.

Med anledning av förbundets tioåriga tillvaro och Morgonbris' tjugofemåriga bestånd ha på många platser i landet hållits stora, välbesökta jubileumsfester och möten.

Dessa ha dessutom avsett att inspirera våra medlemmar landet över till ännu kraftigare insatser i verksamheten, såväl som att bland allmänheten verka agitatoriskt och eggande i arbetet för värvandet av nya medlemmar. Vår partipress har för detta syfte också under månaden publicerat olika artiklar för att sprida vidare kännedom om vår rörelse. Understödet från detta håll kunde dock på åtskilliga orter vara betydligt kraftigare.

I Stockholm ägde så stor anslutning till den minnesrika festen i Timmermansordens lokaler rum, att talrika skaror tyvärr måste återvända, utan att ha lyckats erhålla rum i de stora lokalerna.

Särskilt glädjande var att som gäst kunde hälsas förbundets hedersordförande, fru Anna Sterky, som av alla är känt, den drivande kraften under vår rörelses tidigare skede och Morgonbris' initiativtagare och första redaktör. Under livlig anslutning uttryckte också förbundsordföranden rörelsens stora tacksamhet för de insatser fru Sterky gjort för väckandet av arbetarkvinnorna till organisatorisk själv-

verksamhet, i arbetet för socialismen, som medel att göra livet ljusare för de många.

Fru Sterky, vid god vigör, höll ett manande tal till auditoriet, uttryckande tro och ljus optimism för framtiden.

Utom dagens båda talare, Signe Vessman och Birgit Hedström, bringade andra kammarens talman, hr Bernhard Eriksson, sin hyllning till alla de tysta krafterna ute i klubbarna, som oförtrutet gav kvinnorörelsen sin arbetskraft, som var omistlig för arbetarörelsen. Dessutom framförde Stockholms arbetarekommun genom hr Bertil Nykvist sin hälsning.

Till festen anlände även en hälsning från partiordföranden P. Albin Hansson, som livligt beklagade att han blivit förhindrad att närvara. "Jag ville så gärna ha använt tillfället att framföra partiets och mina egna lyckönskningar med anledning av jubileet och ett uppriktigt varmt tack till bärarna av partiets kvinnorörelse för deras beundransvärt ut hålliga och intresserade arbete. Nu får jag nöja mig med att skriftligen frambära en hälsning och uttala den förhoppningen, att de socialdemokratiska kvinnorna under den kommande tioårsperioden skola få glädjen se större resultat och en allmänare uppskattning av sitt oförtröt-

tade arbete för kvinnornas samling kring socialdemokratin. För partiet är det ett livsintresse att vinna aktivt stöd från den stora massan av kvinnor. Insikten därom bör leda till att våra partikvinnors arbete överallt från partiets organisationer och de manliga partivännerna lämnas verksamt stöd. Må allt vad vi mest önska er på jubileumsdagen gå i uppfyllelse."

Även från Skånes kvinnodistrikt ingick en telegrafisk hälsning.

De meddelanden vi erhållit utifrån landet visa, att de hållna festerna och mötena varit synnerligen lyckade, med på sina håll mycket stor tillslutning. Särskilt i de större städerna, som t. ex. Göteborg, Malmö, Norrköping, Örebro, Sundsvall, Västerås m. fl.

Vi tro att vår rörelse tillförts ett icke obetydligt krafttillskott i ena eller andra avseendet under innevarande år. Det gäller nu att väl utnyttja gynnsamma tillfällen till personlig påverkan för värvandet av nya medlemmar. Särskilt nu under mars månad med sina "kvinnodagsmöten", böra vi göra en kraftansträngning härför.

Se till att Morgonbris finnes till försäljning å alla möten och fester å Eder ort.

Billigare skolmaterieell — en beaktansvärd fråga.

I ett hem med begränsade inkomster och ett par tre barn, eller kanske flera, i skolåldern utgöra kostnaderna för läroböcker och övrig skolmaterieell en ganska dryg utgiftspost i budgeten. Med den oerhörda utveckling folkskoleväsendet undergått de senaste decennierna är det en helt naturlig sak att kraven på undervisningsmaterieellen blivit allt större och större och att kostnaderna i proportion härtill ökats. Däröfver är alltså intet att säga. Vad man däremot med skäl kan anmärka på är den planlöshet ifråga om vilka läroböcker, som skola användas, som är rådande, särskilt beträffande folkskolorna, och som medför ett onödigt betungande för föräldrar och målsmän. Läroböckerna ombytas titt och tätt, och det händer ofta, att barnen vid flyttning från ett skoldistrikt till ett annat, t. o. m. inom samma inspektionsområde, nödgas köpa nya läroböcker, liksom vid utgivandet av nya upplagor av de gällande läroböckerna, så snart den minsta lilla ändring vidtagits, det blir att skaffa nya böcker åt barnen, även om dessa helt nyligen erhållit sådana. Medan det vid de allmänna läroverken är ganska vanligt att elever kunna köpa använda läroböcker, som sedan kunna användas av ett par syskon efter varandra för att kanske efter begagnandet ånyo säljas, inträffar det ofta i en del folkskolor att syskon icke kunna nyttja böckerna efter varandra ens i de fall då det bara skiljer ett år i ålder mellan dem.

Missförhållandena ha påtalats i tidningsspalterna, där föräldrarna framfört sina bekymmer, och vid olika kvinnoorganisationers möten och konferenser, där man krävt en ändring till det bättre. Från socialdemokratiskt håll har frågan om införandet av fri skolmaterieell åt folkskolans barn förts fram i kommunerna, och i ett stort antal kommuner i landet har den också realiserats. I andra kommuner har man anslagit medel för inköp av böcker och skolmaterieell åt barnen till fattiga familjer — som själva icke orkat med kostnaderna härför — antingen på skolbudgeten eller också som en fattigvårdsfråga. Men i den allmänna diskussionen har man alltså jämt ansett att förevarande fråga är av det slag, att den påkallar statens

uppmärksamhet och medverkan för att få en tillfredsställande lösning.

Frågan har också upprepade gånger förts inför riksdagen, men hittills utan synliga resultat. Sålunda förelågo motioner om fri skolmaterieell vid 1917, 1918 och 1919 års riksdagar. Vid sistnämnda riksdag beslöts i skrivelse av den 2 maj 1919 hemställa att kungl. maj:t täcktes låta verkställa utredning beträffande dels i vilken omfattning behov förefunnnes av lättnader i de kostnader som hittills i regel påvilat familjeförsörjare i och för anskaffandet av erforderlig materieell åt deras i folkskolan undervisade barn, dels i vilken utsträckning och på vad sätt det kunde befinnas lämpligt och möjligt att av allmänna medel bereda lättnader i dessa kostnader; dels ock huruvida och efter vilka grunder en samverkan härutinnan mellan stat och kommun skulle kunna åstadkommas.

I anledning av riksdagsskrivelsen bemyndigade kungl. maj:t den 17 dec. 1920 chefen för ecklesiastikdepartementet att tillkalla tre sakkunnige för att biträda med verkställandet av ifrågavarande utredning, och i ett den 31 jan. 1923 dagtecknat utlåtande avgåvo sakkunnige förslag i ämnet. Detta förslag gick ut på samverkan mellan stat och kommun för frågans lösning. Med utgångspunkt från en beräknad årlig medelkostnad av 5 kronor för varje barn, och under förutsättning att samtliga skoldistrikt införde fri skolmaterieell, beräknades statsbidraget för år 1920 komma att uppgå till kronor 3,030,548:40. Av de 5 kronorna pr barn skulle staten bidra med kronor 4:50 för elever i heltidsläsande skola och kronor 3:60 i halvtidsläsande, återstoden skulle vederbörande kommun tillskjuta.

Med hänsyn till de stora kostnader, som skulle åsamkas statsverket genom de i förslaget ifrågasatta åtgärderna, förklarade kungl. maj:t i skrivelse av den 7 okt. 1927, att vad i ärendet förekommit icke föranledde till någon åtgärd. Departementschefen hade emellertid i skrivelse till skolöverstyrelsen den 9 dec. 1926 anfört, att då det syntes vara önskvärdt att ombyta av läroböcker vid de under överstyrelsens inseende stående läroanstalterna starkare begränsades än för närva-

rande skedde, skolöverstyrelsen skyndsamt måtte till ecklesiastikdepartementet inkomma med förslag till sådana ändrade bestämmelser med avseende härå, som för det angivna önskemålets vinnande kunde anses lämpliga.

Skolöverstyrelsen avgav utlåtande häröfver den 28 febr. 1927, vari anfördes, att överstyrelsen fann det önskvärdt att i syfte att för framtiden förhindra ett allt för ymnigt ombyte av läroböcker, vissa åtgärder borde vidtagas. Dessa åtgärder voro delvis av beskaffenhet att de genom cirkulärskrivelse kunde av skolöverstyrelsen bringas till vederbörandes kännedom, under det andra åtgärder åter torde behöva förordas närmare föreskrifter av kungl. maj:t. Till de förra hörde att skoldistriktet uppmanades att iakttaga en viss varsamhet vid ombyte av läroböcker, samt en anhållan hos Sverges bokförläggareförening om dess medverkan till att nya läroboksupplagor endast må utgivas, då verkligt tvingande anledning därtill föreligger. Beträffande de åtgärder, som krävde föreskrifter av kungl. maj:t, hemställde skolöverstyrelsen om ändring i folkskolestadgans § 13, vilken enligt styrelsens förslag borde erhålla följande lydelse:

”Läro- och läseböcker bestämmas av skolrådet, sedan vidkommande lärare beretts tillfälle uttala sina önskemål och statens vederbörande folkskoleinspektör därefter avgivit yttrande i ärendet; dock att beträffande läroböcker i kristendoms-kunskap skall iakttagas vad därom särskilt är stadgat.”

Då emellertid det oaktat inget åtgjorts för att få en ändring till stånd fördes frågan ånyo inför riksdagen 1928. Vederbörande utskott som hade att behandla densamma fann de i motionen framförda synpunkterna beaktansvärda och ansåg det icke kunna förnekas, att missförhållanden på läroboksmarknaden förefunnits, varjämte man syntes ”kunna konstatera vissa brister såväl beträffande enskilda skolråds sätt att handhava bestämmandet av nya läroböcker som ifråga om samverkan i förevarande hänseende mellan lokala skolmyndigheter och folkskoleinspektörer”. Men då, enligt vad utskottet inhämtat.

det "med bestämdhet ställts i utsikt" att åtgärder i motionens syfte komme att vidtagas inom den närmaste tiden, avstyrktes motionen och riksdagen avtog densamma.

Nu ha ytterligare två år gått utan att några åtgärder vidtagits från vare sig skolöverstyrelsens eller kungl. maj:ts sida och missförhållandena äro alltfjämt desamma. Frågan har därför åter motionsledes bragts fram vid årets riksdag och motionärerna, vår partivän John Sandén från Karlstad m. fl., påyrka att något göres för att råda bot på det nu rådande kaotiska tillståndet på läroboksmarknaden. De förutsätta inte att riksdagen är redo att omedelbart gå in för sakkunniges förslag om samverkan mellan stat och kommun för tillhandahållandet av fri materiell åt folkskolans elever, men de anse att i väntan på lämplig tidpunkt härför något bör göras för att förbilliga kostnaderna för denna materiell, vilket bör kunna ske genom tillämpandet av större enhetlighet och sparsamhet i valet av läroböcker.

Vad svar riksdagen skall komma att ge på denna hemställan är ännu, i skrivande stund, för tidigt att säga. Kanske få motionärerna och folkskolebarnens målsmän nöja sig med nya löften från kungl. maj:it och andra myndigheter. Men föräldrarna till folkskolans elever, som nu på grund av att enhetliga bestämmelser saknas, få påtaga sig större kostnader för den dyrbara skolmateriaellen, än som är nödigt, ha rätt att kräva en ändring och en snar sådan. Detta böra de säga ifrån om, och säga det så att det hörs och förstås av vederbörande.

MILRÖK.

Av

Dan Andersson.

Längst, djupast i ändlösa skogar, bakom urberg, stupande grå,
bortom svindlande, ändlösa hedar, där dagarna dödysta gå,
där jäser i smältvit hetta ett bål under stybbade bryn
och silar ur hundra små gluggar sin gråa rök mot skyn.

Där kring går en nattsvart mänska med ögon som vitt porslin
och svettas i kamp mot hungern och med bröstet mot vinterns lavin.

All eld som brinner är eld, fast den göms som vore den död,
all eld är äkta eld, fast den ej lyser som druvor röd.

Den glöder ändå därnere, den bränner sig längre ner,
och gräver sig ut och flammor i natten, när ingen ser.

Så glöder, så brinner en mänska av hat, av hopp och tro,
så går från djupet små rökmoln och somna i skogarnas ro.

Så stiga den gömdes visor ur jord och bränder fram,
och smyga sig drömmande ut över urbergens trasiga kam.

Det hela är röken bara av en ande som trotsar och ber —
det är grått, det är släckt, det försvinner, det är milrök —
ingenting mer.

(Ur Dan Anderssons efterlämnade skrifter.)

Vilka borde vara minst lika lyhörda inför detta berättigade krav som inför Bolstads krav på katekesutanläsningens återinförande.

Olivia Nordgren.

Den som städe blott håller sin förkunnelse i jämnhöjd med de mest obildades fattningsförmåga, han är en trälarnas och de andliga underklass-synpunkternas främjare och talesman.

Ellen Key.

WATZINS

KERATIN-HÅRVATTEN OCH KERATIN-SVAVELPOMADA

Professorn, Med. D:r Carl Sundberg i Stockholm har kontrollerat de behandlingar som företagits med Watzins Keratin-hårvatten och Keratinsvavelpomada, varvid bevisats att de äro verkliga botemedel mot håravfall och mjäll. Vid kontrollerat försök har det bevisats att hårväxten ökats intill 15,6 %. Beskrivning å behandlingsmetoden medföljer varje förpackning. Till salu i varje välsorterad affär inom branschen.

HENRIK GAHNS AKTIEBOLAG, UPSALA. Kungl. Hovleverantör.

Hjalmar Branting och hans livsverk.

Skildrat av Zeth Höglund.

瑞典新首相

コーペンハーゲン來電に據ればハ
ールマル・ブランドン氏は瑞
典總理大臣の印綬を帯ぶる事とな
りたりこの事なるがブランドン
氏が瑞典の首相となれるは同國政
界に一新紀元を興するものと云ふ
べし氏は社會黨首領にして初め議
會に入りたる頃は或は國奴と呼
はれ或は非國民と非難せられて議
會内には收友なく院外にては群衆
の爲害者を加へられんせし事も
ありき然るに氏は當時の主義政策
に聊か變更を加へずして終に内閣
の首班に列する事となりたるもの
なれば同國の政界はブランドン
氏に引き繼がれて終に氏の政息を

年の選挙に於ては下院に於ける
最大多数となりて一年前に於て
彼に一人の議員を有せし社會黨が
最大多数となりしを全くと隔
世の感ありと言ふべし氏の過去が
奮闘の生涯なるは前記の如くなる
が歐州戦争中の氏の苦闘は特筆に
値するものあり氏の著るる社會黨
員中にて交戦國の社會黨員と稱
を取りて中立を破壊せんとするも
のあり又貴族及學者中には全然獨
逸を擁護して聯合國に當らんと爲
るものありて瑞典は戦渦中に引き
入れらるゝの危險ありしがブラン
ドン氏は常に嚴正中立の必要を
力説し瑞典をして戦争の悲惨より
免れしむるを得たり氏は徹頭徹尾
社會主義の人にして自己の主義に
忠なる人なれば瑞典に於ける今後
の施政は刮目して見る價あるべし

英國藏券變更

倫敦發售三日後日銀相場によれば
大藏省發券六ヶ月當座を停止し今
後之に替へ一ヶ月を賣出す旨十九
日發表せり相対歩合は五分半、三
ヶ月物は並進進りなりと

Den japanska tidningen Nichi-Nichi om Branting.

Sedan någon tid föreligger även 2:a delen i bokhandeln av detta verk. Vårt lands monografilitteratur är därmed riktat med ett av dess allra värdefullaste alster, i vissa avseenden måhända det förnämsta av vad denna litteratur inrymmer.

Nå, ämnet är ju också sådant, som ger möjligheter för en för dess art väsensbefryndad förf., att göra något av.

Hjalmar Branting, tagen samman med större delen av det viktiga och genomgripande tidsavsnitt under vilket han verkade, lämnar ju ett oerhört rikt material. Men därmed är ingalunda självfallet, att en förf. lyckas ge ett verk sådant som detta den prägel, man väntat.

I detta fall måste man emellertid oförbehållsamt medge, att förf. lyckats utomordentligt. Det torde vara svårt ange en person, som bättre skulle ha lyckats än förf. att ge detta, den svenska arbetarörelsens standardverk en mera överlägsen eller jämförlig gestaltning.

Förf:s klassiskt rena och måttfulla, men samtidigt manligt märgfulla språk, hans förebildligt koncentrerade stil och blick för det väsentliga, har gjort verket i högsta

grad, även formellt, till ett bestående standardverk.

I vår tid, då tidningssvenskans språk dagligen misshandlar och fördärvar vårt språkliga sinne, är det dubbel njutning att möta en penna, som behandlar vårt vackra modersmål så som detta verks förf. En man som skriver genomskinligt klar svenska utan att offra åt ordmåleri, eller vad värre är, orduppstapleri.

Andra delen av denna "brantingsbok" sysselsätter sig med tiden från krigets utbrott till Brantings frånfälle 1925.

En tid av intensiv och skiftande karaktär. Full av förtvivlan, besvikelse och ovisshet i dess första skede. Barbariet triumferande och kultur och humanitet trampades i smutsen. Men även ett senare skede, när samhällena kastades i smältdegeln, då hoppet började spira, demokratin fick fastare mark under fötterna och positiva nybyggnadsplaner började ta gestalt. En tid, då mellanfolklig samhörighet började ingå i tidsmedvetandet och när socialismen begynte i viss mån öva praktiskt inflytande.

Det var en tid passande en man som Hjalmar Branting att göra stora insatser uti.

Allt detta få vi i föreliggande

band följa. Följa den svenske folkhövdingen Hjalmar Brantings växt och utveckling, samman, under och med världshändelserna, till den internationellt betydande världsborgaren och store européen.

Förf. förtäljer nämligen icke endast förhållanden och händelser grupperade kring Brantings personlighet inrikes, utan övar sitt ciceronskap mot läsaren universellt. Informerande om hela tidsskedets oerhört ingripande och skiftande växlingar i breda drag, med tyngdpunkten helt naturligt förlagd till arbetarörelsen och socialdemokratin.

Detta verk med sina två omfångsrika volymer kommer att bli ett kulturpolitiskt handbokslexikon av största värde för en mängd personer, på grund av dess omfattande personuppgifter och dess speglande av en mansålders kultur och tidsströmningar, i bild även åskådliggjort genom hundratals reproduktioner av hög kvalitet. På samma gång dess huvudsyfte uppfylles, att skapa ett högre, bestående monument över vår store folkhövding Hjalmar Branting.

Den förnämliga utstyrelsen och det gedigna, sakligt belysande innehållet gör detta verk till en prydnad och en skatt för varje bokhylla.

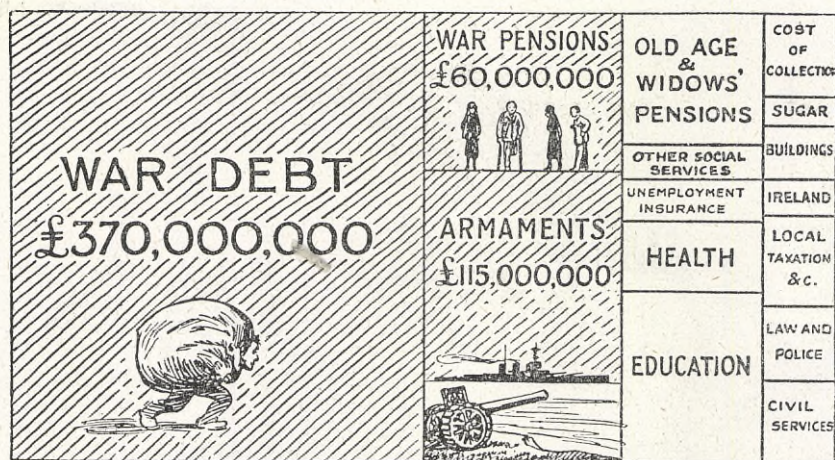
Framför allt böra alla arbetarehem, som det kunna, självklart förskaffa sig detta verk.

I detta sammanhang frestas vi påvisa vilken lämplig gåva vid t. ex. femtioårsfirande o. dyl., detta arbete utgör. V.

Iwan Bolin: Experimentboken. Tidens förlag. Pris kr. 3: 50.

I förra årets julboksflod har dykt upp en liten volym, som är en idealisk pojkbok. Dess författare är d:r Iwan Bolin, känd runt hela vårt land som en av våra skickligaste populärvetenskapliga skriftställare och författare. I den nu föreliggande Experimentboken har han samlat och beskrivit 263 lärorika och roliga elektriska och kemiska experiment, som varje pojke utan stora apparater och utan risk för möbler, husgeråd och liv kan utföra i hemmet.

Men det bästa med boken är att den icke bara ger tidsfördriv. Pojkarna kunna här också i lekens form lära sig många nyttiga och värdefulla saker. Hur man etsar glas och zink, kan ju t. ex. vara bra att veta, hur man försilvrar och förnicklar likaså. Och vi vilja se den pojke, som inte med förtjust iver kastar sig över ett experiment, som går under rubriken: Pappersstruten som gasverk och apelsinskalet som belysningsmedel.

Ovanstående diagram, som vi efter den stora londontidningen "The Daily News" här tillåtit oss avtrycka, visar i detalj den procentuella fördelningen av de olika budgetposterna för sistlidna budgetår uti England.

Här får man en åskådlig bild över det avita system, som förhållandena i nuvarande tid drivit oss in uti: att av en stats totalinkomster över 2/3 går till militarismen. (Vi hänvisa i förbigående våra läsare att vidare studera de siffror som anföres uti art.: *Samhörighetens väg* å annan plats i detta nummer.)

Som synes av diagrammet — de skuggade delarna visa nämligen de utgifter, som gå till militära ändamål, och de tvenne mindre kolumnerna till höger alla övriga statsutgifter — slukar kriget med dess följder betydligt över 2/3 av statens budget.

1:a kol. t. v. visar krigsskuldens gigantiska krav på jämnt halva budgeten. 2:a kol:s översta del visar krigspensionerna, nedre delen de löpande militärutgifterna. De små 3:e och 4:e kol. visa den del som återstår av budgeten för att täcka statens alla övriga utgifter och dess olika fördelning. 3:e kol:s översta ruta visar ålderdoms- och änkepensioneringen, nästa ruta utgifter för vissa sociala ändamål och tjänster, som ej ingå i efterföljande indelningen. 3:e rutan visar arbetslöshetsförsäkringen, 4:e hälsovården, vari innefattas en hel del andra ting, 5:e rutan visar vad undervisningen och uppfostran erhåller, 4:e kol. åskådliggör en hel del andra områden, som vi icke skola trötta med att upprepa.

Hela budgeten belöper sig på 740 miljoner pund. Av dessa gå, som synes av bilden ovan, 545 miljoner pund — i svenskt mynt betydligt över 9,900 miljoner kronor — till militärutgifter. Över blir endast 195 miljoner pund till de övriga behoven. Krigsskulden slukar, omräknat i svenskt mynt, över 6,716 miljoner kronor årligen.

LITTERATUR

En bok om ett stordåd.

Nyligen har Thorsten Odhe på Kooperativa förbundets förlag utgivit en bok om *Kooperationen i Finland* till ett pris av kr. 2: 50, som måste väcka både förvåning och beundran.

Ehuru man nog hade hört att kooperativen i vårt östra grannland var mycket utbredd, hade man dock ingen föreställning om dess verkliga betydelse i landets ekonomiska liv.

I denna bok fås en klar och tydlig insikt om hur de kooperativa idéerna trängt igenom bland alla samhällsklasser och hur de i det praktiska livet utgestaltats på de mest skiftande områden av folkhushållningen. Praktiskt taget varenda by och socken, liksom de större samhällena, omhulda någon art av kooperativ verksamhet.

Utrymmet tillåter ej att ge en redogörelse för det rika material förf. informerar uti, men säkert kommer varje läsare av boken att gripas av beundran för den praktiska blick och målmedvetenhet som det finska folket — oberoende av deras inbördes skif-

tande åsikter för övrigt — här lagt i dagen. Ej minst förvånas man när man tänker på den svåra tid, varunder detta storverk till stor del utförts.

Vi ha mycket att lära av detta arbete.

V.

Socialismen och John Finkelman, av Elis C:son Flodh. Federativs förlag. Pris 50 öre. Ett häfte å 50 sid. behandlande nykterhetens betydelse i arbetarnas frigörelsesträvanden och det sociala ansvar som personligen bör präglade varje ansvarsmedveten person med avseende å bruket av rusdrycker.

Äro folken bedragna? Av Per Gyberg. Bokförlaget Nya vägar. Pris kr. 1: 50.

Komminister Gyberg i Stockholm har här i bokform, med delvis utvidgat innehåll, utgivit sitt bekanta fredsföredrag, som på sina håll inom den militaristiska pressen och den närliggande kretsar åstadkommit så mycket rabalder.

Genom referat i pressen torde de flesta läsare vara förtrogna med huvudtankarna i det genom angreppen så uppmärksammade föredraget, varför ej här utrymmet skall tagas i anspråk med någon redogörelse över detsamma.

I slutet av boken har förf. upptagit gjor-

Äkta

endast med namnet
RUMFORD
 å lock och etikett.

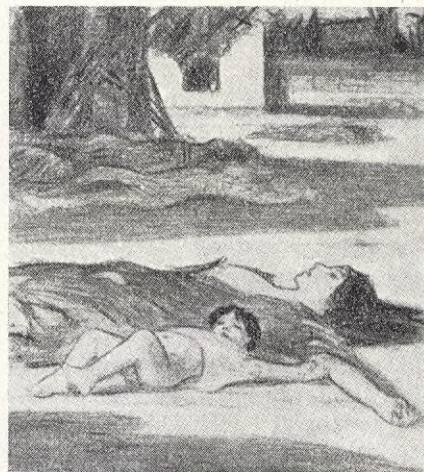

Världsmärket sedan 1857.
 Säljes aldrig i lös vikt.

da invändningar emot den pacifistiska förkunnelsen till kritik samt upptagit olika i konstruktiv bemärkelse fredsbetryggande faktorer till skärskådande. Särskilt förtjänar framhållas den belysning han ger mentaliteten som kännetecknar den läroverksungdom, som skrev de om längesedan svunna tider minnande studentkriorna över försvarsfrågan i våras.

Det är ett starkt patos som präglar framställningen och torde ej förfela att göra intryck på varje normal läsare.

Självedeclaration, av jur. kand. Gottfrid Ström. Federativs förlag. Pris 60 öre.

Krigsoffer.

Per Krogh: *Vinter i Alpena.*

Internationella kvinnokommitténs möte i Zürich 11—12 januari 1930.

Skyddas eller icke skyddas?

Det i föregående nummer av Morgonbris påbörjade mycket kortfattade referatet över den int. Kvinnokommitténs möte fortsättes härmed.

Om den int. sommarskolan för kvinnor blev beslutat, att i och för detta förslags förverkligande söka kontakt med alla anslutna kvinnoorganisationer i olika länder och förbereda skolan för sommaren 1931. Den skall anordnas så, att de olika synpunkter, som i debatten inom kommittén framhållits skulle om möjligt göra sig gällande.

Jag upprepar några av dessa synpunkter. Att taga upp kvinnofrågan: kvinnornas frigörelse, hemmens och barnens ställning, kvinnornas förvärvsarbete, skyddslagstiftningen för kvinnor o. s. v. i hela dess vid. Att låta den int. sociala lagstiftningen och de ekonomiska frågorna bli belysta i föreläsningar av representanter från skilda länder. Att skolan skall vara en mötesplats, dels för de aktiva och ledande socialistiska kvinnorna i världen men också ett kamratligt hem för alla, för att kvinnor från hela världen skola kunna enbart genom att vara samman med varandra *lära* varann förstälse för internationalismen.

Jag förbigår en del mindre viktiga frågor och refererar nu kort debatten om den fråga, som blev konferensens intressantaste: Arbetarekvinnornas inställning till Open-

door-council. (Den öppna dörrens politik) rörelsen. Med denna rörelse förstås en strävan från kvinnohåll, internationellt organiserad 1929 i Berlin, att ställa kvinnan lika som mannen, när det gäller försörjningsmöjligheter. Alltså, som konsekvens: ingen särslagstiftning för att "skydda" kvinnorna till liv och lem, intet arbetsförbud i stil med nattarbetslagen o. s. v., som skall gälla *endast* kvinnorna. Icke heller arbetsförbud för kvinnan i egenskap av blivande eller nybliven mor, på annat sätt än som är självklart ur direkt medicinsk synpunkt. Kvinnan skall överhuvudtaget bestämma över sin arbetskraft i lika grad som mannen. Det arbete, som är osunt och sjukdomsalstrande bör *bägge* könen i *lika* grad skyddas för. Samhället skall icke göra sig till kvinnans förmyndare, varken när det gäller kroppsarbete eller s. k. intellektuella yrken.

Striden gäller emellertid mest den s. k. skyddslagstiftningen för kvinnor i industriellt arbete. Det är där, som kvinnorna anses böra skyddas för sin egen och släktets välfärds skull.

Socialdemokratin har i olika länder gått in för skyddslagstiftningen för att skydda speciellt kvinnorna, såsom de svagare, för kapitalismens industrialistiska utsugning av mänsklig kraft. "Open-door" är emot denna skyddslagstiftning.

Marion Philipps, fil. d:r och kvinnlig ombudsman i Labour Party, drog i härad mot Open-door för skyddslagstiftning för kvinnor. Hon hade föreslagit en resolution. Gertrud Hanna och alla andra talade också mot Open-door för en effektiv skyddslagstiftning, som skyddar kvinnan och barnet.

En engelska från Independent Labour

Party, Dorothy Jewson, talade emot skyddslagstiftning med den huvudsakliga motivationen att kvinnan vore en fri människa. Hon skulle ha rätt att skaffa sig arbete, hur och var hon ville och kunde. Skulle det "skyddas", vore både män och kvinnor i behov av skydd. Kvinnor äro icke svagare än män i de yrken de slagit in på.

Mina svenska kamrater hade givit mig en resolution att försvara. De som känna mig förstå nog, att jag icke tyckte det var lätt att gå emot Marion Philipps resolution och opponera mot en alltför långt driven skyddslagstiftning, då jag icke själv förtjänat mitt bröd i industriellt eller dylikt arbete, eller hade den stora praktiska och självupplevda erfarenhet i dessa ting, som jag tycker den borde ha, som talar i denna sak.

Dock — där man icke har praktiken får man *tänka* i princip efter sunt bondförstånd, som det heter. Och man får taga råd från dem, som veta något i sak. Jag hade försökt göra det och kommit till det resultatet, att vår svenska resolution sade ganska bra ifrån, både vad kvinnorna som fria människor vilja ha rättighet till, nämligen till förvärvsarbete liksom männen och vad de, ehuru fria människor, *icke* böra ha rättighet till, nämligen att genom visst arbete skada sig såsom mödrar. Alltså: ingen annan särslagstiftning än det nödvändiga moderskapsskyddet. Och hänvisning till fackföreningsorganisation såsom ett säkert värn för alla arbetare mot exploatering fysiskt och ekonomiskt.

I den andan opponerade jag mig på Jewsons sida mot majoriteten, d. v. s. Marion Philipps resolution. Ehuru icke industriarbeterska och fackföreningskvinna, måste

jag göra det. Jag var förresten icke ensam om att ej vara industriarbeterska. Ingen av dem, som talade för skyddslagstiftningen voro det eller hade varit det i egentlig mening. — När skall f. ö. språk- och annat studiearbete fortskrida så långt, att vi kunna få en *verklig arbeterska*, en som *själv ännu står i arbetet* på en fabrik eller i en verkstad, till representant på en internationell kongress. En som får ledigt från sin maskin och kan taga sig ledigt, och en, som är så intresserad för socialistisk organisation och för arbetarskyddslagstiftningen, att hon väljes av sina kamrater! Det *måste* bli så en gång! Arbeterskorna *själva* skola tala om skyddslagstiftning eller icke skyddslagstiftning, icke vi andra! Vi måste arbeta på att göra oss överflödiga!

Nå, efter denna parentes vill jag bara säga, att jag och Jewson blevo ensamma och resolutionen för en allt effektivare skyddslagstiftning fick allas röster utom två.

Svagheten i vår ställning klarlägger jag kanske bäst genom att framhäva två synpunkter från motståndarhåll.

Den ena: Ni talar om skyddandet av moderskapet! När börjar moderskapet? Kan icke en ung flicka genom olämpligt arbete göras oduglig till ett sunt moderskap? När vill ni då börja ert moderskapskydd.

Den andra: De skandinaviska länderna känna icke i samma grad som de stora industriländerna industrialismens folkförödande makt. Deras socialdemokrati har också fått uppleva en hel del lättnader för den industriarbetande befolkningen. De äga redan i sin lagstiftning ett visst arbetarskydd, som flera andra länder sakna. Deras fackföreningsrörelse är mäktig och får fritt utveckla sig till arbetarnas och därmed också till kvinnornas hjälp mot fördärlig utsugning av fysisk kraft. Men en *internationell* organisation måste taga sikte på att få minimikrav uppfyllda i *alla* länder. När resolutioner formuleras, måste man därför se efter vad andra icke ha och ställa resolutionen därefter.

Med detta framhävande av motståndarnas argumentering på våra svaga punkter har jag ej velat säga, att den svenska resolutionen var svag. Jag tror på dess linjer och jag är personligen övertygad om att Opendoor-rörelsen har i sig mycket, vilket för den till ekonomisk frigörelse strävande kvinnan, är riktigt och sunt och — hör framtiden till.

Dock i dessa ting böra framför allt två auktoriteter ha ordet: *De kvinnor*, som blivit "skyddade", eller komma att bli det, d. v. s. de som stå i fabriker, äro spårwagnsförare, sköta hissar o. s. v., ännu arbeta om nätterna o. s. v. *Läkarvetenskapen*, som skall rådfrågas och bringas att sysselsätta sig med dessa problem. Vad skadar, vad skadar icke?

Alvar Carvén: *Kasärngården.*

Kasärnen förråar, det hjälper ej om man kallar den folkhögskola, den är för mycket smittad av traditionerna från de bland samhällets förkomna, rekryterade yrkesarméerna. Hela vår ungdom blir mer eller mindre smittad av dessa laster — jag kan ej finna annat ord — om den skall genomgå kasärnerna. Om det finns något ställe, där aktningen för kvinnan står lågt, så är det där kasärntonen råder. Det har anmärkts att större självständighet mot arbetsgivarna och den större respekt för kvinnan, som utmärker de anglosachsiska folken, beror på att dessa ej genomgått kasärnlivet.

Hjalmar Branting.

Tills dessa två ha talat och talat tydligt och ansvarsfullt få kanske välmående sociala beskyddare och frihetsälskande feministerna vara litet stilla.

Men vi kunde bringa de två auktoriteterna att tala! Låt oss allvarligt på möten och i vår press taga upp till diskussion frågan: Särslagstiftning, särskild skyddslagstiftning för kvinnan eller icke.

Jag återkommer i ett följande nummer med några ord om lantarbetarekvinnorna med anledning av en diskussion på Zürichmötet.

Sigrid Gillner.

Statsanslag till esperantorörelsen i Spanien. Spanska undervisningsministeriet har beslutat ett statsanslag av 1,500 pesetas till Spanska Esperantoförbundet att användas för esperantospråkets utbredning. Höjning av anslagssumman har utlovats.

Gör Kvinnodagens möten

till representativa uttryck för vår rörelse i olika avseenden! Låt dem samtidigt få en prägel av lyftning och festivitas! Se till att Morgonbris finnes till försäljning å desamma!

Framför allt, gör vad du kan att påverka ännu för vår sak likgiltiga kvinnliga bekanta att besöka mötena!

Kvinnorna måste väckas i allt större omfattning att omfatta socialismen och därmed även fredens sak!

Kvinnornas intresse — framstegsarbetets grundval!

Samhörighetens väg.

Tidens viktigaste spörsmål.

Emil Halonen: *Marjatta*.

Högt över alla övriga samhällsfrågor i nutiden, nationellt som mellanfolkligt, reser sig problemet: internationellt samarbete för säkrad fred, med successiv nedrustning enligt internationellt bindande avtal, eller — fortsatt misstro med stegrad kapprustning och förberedelse till förintelsearbetets lössläppande. Man skulle även kunna rubricera frågeställningen så: Skall oförnuftet alltid besitta herraväldet över det sunnda vettet?

Hur mycket har ej skrivits och talats över fredens tryggande och krigets utrotande under senaste åren? Alla bekänna sig arbeta för detta mål. Bland alla folk, men — ändå

äro förhållandena lika osäkra fortfarande. Det måste bero på någonting alldeles särskilt. Kanhända samma ordval och språkbeteckning betyder skilda begreppsuppfattningar om samma sak? Ordens valör och ämnets innebörd bedömas törhända efter politisk och personlig inställning ur högst skiftande meningar och syften? Är det måhända i många fall så, att läpparnas bekännelse härutinnan kan förliknas vid en teknisk term men känslan, med alla dess väsens djupa rottrådar, finner näring ur gången tids primitiva och råa uppfattningar och själviska intressen, hos den samhällsklass som hittills alltid bestämt hur samhälle och stater skola vara och leva?

En impertinent insinuation kan det tyckas, men låt oss se hur man tillrättalägger för det gamlas fortbestånd. Man behöver bara erfara hur man ännu mångenstädes — trots allt tal om motsatsen — i läroböckerna för skolbarn och ungdom ännu odlar sådant som förorsakar tvedräkt och fiendskap. Fortfarande antydes om grannstatens boyaktighet som motsatt den egna nationens upphöjda idealitet och syften. Gång efter annan framdrages dylikt, som man numera trodde hörde till förgången tid. Att officiellt bekänna kärlek till fred, men fortsätta att skapa en mentalitet bland barn och ungdom, som måste väcka avvoghet och misstanke mot grannen som fiende, det må betecknas som förräderi mot mänsklig kultur och släktets uppåtstigande.

Träffande angav också, Briand sistlidne september i Genève, i sitt storslagna hälsningsanförande, vad alla rättskaffens och förnuftiga människor måste instämma uti: att dessa som lära barnen att förbereda sig för framtida krig äro avskyvärda brottslingar. Han fortsatte: Vi skola ej längre behöva varandras garantier mot krig den dag barnen läras att älska freden och uppfostras

till sökande efter det som förenar mänskligheten i stället för det som sönder den.

Antydningarna här ovan angående en för krigsmentalitet mycket befrämjande anda, som sorgligt nog ännu på sina håll uppammas inom den historiska lärobokslitteraturen, har här närmast föranletts av en nytgiven bok på Hagarth Press förlag, London, av Mark Starr, betitlad: *Lögner och hat inom uppfostran*. Förf. framlägger här många exempel som bevis för den fördömliga anda som ännu frodas inom olika länders lärobokslitteratur för skolorna, och visar hur en nationalistiskt inriktad anda alstrar en jordmån, som ingalunda befördrar mellanfolkligt samförstånd och fred. Atmosfären inom undervisningsanstalter, på högre plan än folkskolan, är ganska infekterad av en antipacifistisk grundstämning mångenstädes, som dess unga adepters ofta låter en erfara. Förra årets studentkrior voro bl. a. syntomatiska för denna mentalitet.

För att lägga säker grund för en ljusare tid, som förutsätter tryggad fred och mellanfolkligt samarbete i högre grad än hittills, är främsta villkoret att få den nya generationen aktivt fredsriktad. En sak så uppenbar, att det verkar banalt att ännu behöva orda därom.

I en talande statistik, utarbetad av d:r Per Jacobsson och publicerad från Genève, visades för en tid sedan hur mycket av den totala statsbudgeten i länderna som går till militarismen och hur mycket den övriga konstruktivt inriktade verksamheten i staten erhåller i förhållande därtill.

Vi citera här några siffror från några av de mest betydande länderna. De fakta dessa torra siffror visa te sig hart när otroliga. Att tänka över vad de innebära och det vanvett de illustrera borde vara nog att inrikta varje mans och kvinnas arbete på en radikal förändring i dessa avita förhållanden.

Av Englands totala statsinkomster gå nära * 70 proc. till krigets gärning

* Enligt senare uppgifter av engelska finansministern, som vi sammanfattat och återgivit på annan plats i detta nummer, är procentsatsen ändå högre.

i gången tid, nutid och framtid. D. v. s. till gäldande av dess enorma krigsskulder, till utgifter för krigspensioner och löpande budget och slutligen till utbyggande och förberedelse för tid som kommer av dess stridskrafter. Alla andra utgifter för landet få nöja sig med något över 30 proc. av budgetsommen. (I detta sammanhang bedja vi få hänvisa till ett diagram å annan plats i tidningen, som i bild åskådliggör fördelningen av Englands budget för sistlidne år.)

I Frankrike gå 40 proc. till avbetalning av krigsskulder, 11 proc. till utbetalning av krigspensioner och 19 proc. till militära rustningar. Återstår också där endast 30 proc. till de verkligt uppbyggande verksamhetsområdena inom det område budgeten avser att tillgodose.

Av Förenta staternas budget går 80 proc. till militarism, 20 proc. till övriga ändamål. Här må till förtydligande av läget erinras, att sistnämnda stats budget ej kan jämföras med europeiska staters. I Förenta staterna är den kollektiva federalstaten ansvarig för försvaret och en del andra gemensamma administrativa funktioner, under det att de enskilda staterna svara för alla övriga grenar av sina respektive statsbudgeters inkomster och utgifter och dess fördelande. I verkligheten har Förenta staterna, trots siffrorna här ovan, betydligt mindre militärutgifter procentuellt än de båda andra här angivna länderna. Ehuru det per invånare har ofantligt mycket högre militärutgifter än England om man endast tar hänsyn till löpande krigsbudget. Samma är förhållandet med vårt eget land. Per invånare komma vi med de mest beskattade, men av den totala budgeten gå dock "endast" 20 proc. till militarism. Som synes visar den procentuella fördelningen alltså icke fulla sanningen av verkligheten.

Man förstår emellertid hur det socialt uppbyggande i alla dess skiftande former skall bli tillgodosett i ett land, där det improduktiva, för att använda ett matt uttryckssätt, i form av militärutgifter slukar över $\frac{2}{3}$ av alla statsinkomster. Dessa stenhårda fakta borde vara fredspredikan nog.

Man skulle kunna tycka, att alla dessa, som ej av humanitet eller fredsvilja vilja medverka till krigets bannlysande, borde kunna omvändas av rent egoistiska skäl med siffror som ovanstående för ögonen.

Bourdelle: *Elsass' skyddsjungfru.*

En förändring i tänkesätten utbreder sig väl alltmer tack vare en ekonomisk tvingande nödvändighet, som kapprustningarna ställt vederbörande ansikte mot ansikte med, och som den stora flottkonferensen i London för överenskommelse till begränsning av rustningarna till sjöss är vittnesbörd om bl. a.

Säkraste medlet att nå resultat är dock enligt vår tro, att socialismen nationellt och internationellt allmer utbredes och vinner makt och insteg på ett långt mer avgörande vis än hittills.

Därför: Fredens säkraste grundval blir att arbeta för socialdemokratins växt och stärkande. Framför allt böra vi inrikta oss på att få de väldiga massor av indifferent arbetarkvinnor vakna att inse deras

ansvar och den stora insats de kunna göra, som mödrar framför allt, i här antydd riktning.

Den internationella kvinnodagens internationella maning är därför i främsta hand: Alla må göra sitt bästa för att väcka och värva kvinnorna för vår rörelse. Därmed göra vi en gärning för framtidsmålet: en ljusare tid. V.

Remarques på esperanto. Remarques uppmärksammade bok "På västfronten intet nytt", har utkommit på esperanto under titeln "En okeidento nenio nova".

Esperanto i Greklands läroverk. Grekiska regeringen har förnyat den sedan flera år tillbaka gällande förordningen, vari undervisning i esperantospråket i gymnasierna medgives.

Barn och blommor under takåsen.

H. S. B:s lekstuga: *Luciafest.*

Bostadsfrågan har allt mer trätt i förgrunden bland det komplex invecklade sociala frågor som äro brännande i nutiden. Både i utlandet och här hemma, särskilt i de större städerna, experimenteras med olika typer av hus och hyresanordningar. Dess allt mer framträdande sociala karakter har också tvungit fram andra byggherrar än den gamla, privata byggmästaretypen.

Både staterna och kommunerna börja, fastän ännu i alldeles för liten omfattning, att bygga bostäder, särskilt av mindre typ.

Kooperativa byggnadsrörelsen är väl den, som tagit största fart för byggandet av smålägenheter till rimliga priser. Där om har förut i Morgonbris redogjorts.

Hyresgästföreningen i Stockholm har börjat med en helt ny verksamhet inom sina sista byggnadskomplex, nämligen öppnandet av s. k. Lekstugor. Det var efter mycket övervägande som detta steg togs. Det är ju alltid vägsamt att taga hand om andras barn. Här få även hemmavarande mödrar lämna upp sina smättingar vissa tider på dagen. Naturligtvis har det dock i första hand varit med tanke på de barn, där både far och mor äro om dagarna i förvärvsarbete, som de hittillsvarande tre lekstugorna inrättats. Och de tagas även mest i anspråk av dessa barn.

Vid ett besök fingo vi en god inblick i lekstugornas betydelse för barnen i alla åldrar. Dit kunna de komma så fort mor vill eller måste släppa den lilla skrikhalsen ifrån sig och får sedan roa sig där till fyllda 15 år. Vi skrevo roa sig, och det är ingen överdrift, ty allt är ordnat för att göra barnens dag så glad, ljus och rofylld

som möjligt. Lagda som dessa lekstugor äro högt uppe i husen, bjuda de på luft och ljus, utrymme, bekvämligheter och hygieniska anordningar som fylla de högsta anspråk.

Inredningen är praktisk, vacker och roligt applicerad, med teckningar och målningar i överensstämmelse med varje rums ändamål.

Utanför de tre största rummen, löper en bred altan med tätt stålträdsgaller, vettande åt sydväst, vilken utgör en frisk lekplats ute i det fria, en verkligt ändamålsenlig anordning. Vid vårt besök mitt på dagen voro olika grupper smättingar sysselsatta med att rita och klippa ut figurer, i lera

forma kulor, skålar, krukor m. m., och en grupp ute på altanen kastande snöbollar, under samma sköterskas överinseende. Strax förut hade en grupp skolbarn varit uppe i lekstugan och frukosterat. Dagen börjar klockan 7 på morgonen och slutar kl. 8 senast halv 9 på kvällen. De små barnen vistas där mellan kl. 7—6 och skolbarnen mellan kl. 6—8.30 e. m. De senare, vilka äro uppdelade i flick- och pojkkubbar, få där tillfälle till läsläsning, men även slöjda och roa sig med lekar och spela teater o. s. v.

Nämndes förut, att det även tänkts på att de hemmavarande mödrarna behöva vara fria från barnen ibland. Mellan kl. 10—1 på dagen få dessa mödrar lämna upp sina barn till lekstugorna för att med lugn kunna sköta sina angelägenheter. Betalningen belöper sig till 60 öre, eller 40 öre om dagen, inberäknat vissa måltider, och 5 kr. pr månad för de små halvtidsgästerna.

Att bakom dessa anordningar ligger något mer än upprättandet av barnkrubbeverksamhet, fick man gärna en känsla av, vilket även blev uttryckt av arkitekten. Då lägenhetstyperna av kostnadsskäl icke kunna byggas större, måste försök göras, menar föreningens styrelse, att vidga utrymmet, som sker s. a. s. kollektivt, genom dessa arrangemang. Vi tro hyresgästerna uppskatta denna rörelse. Själva få också familjerna taga i anspråk dessa lekstugor för fester och dylikt.

Säkerligen är det ingen lätt uppgift att sköta om allt detta och måste naturligtvis lämpliga krafter härför vara anställda. Som föreståndarinna för alla tre stugorna har H. S. B. anställt en specialutbildad ledarinna, fröken Greta Byttner, som även varit med om organiserandet och uppordnandet av dessa lekstugor.

Idén är efterföljansvärd!

S. V.

H. S. B:s lekstuga: *Spädbarnsavdelning.*

Den gamla skolan.

I våra dagars pedagogiska diskussion förekomma dessa uttryck ständigt. Somliga anse, att de äro missbrukade, enär de ej täcka verkliga begrepp utan äro i det närmaste att hänföra till slagordens kategori. Andra återigen anse, att orden "den gamla och den nya skolan" är uttryck för en faktisk verklighet, för något som skett inom den nutida skolan, en idéernas och metodernas omdaning på skolans område. För min egen ringa del anser jag det sistnämnda.

En pedagog, som utgivit en liten broschyr just över detta ämne och med en titel ungefär som överskriften här ovan, jag minns ej riktigt på rak arm hur den lyder, framkastar frågan när den nya skolan började. Svar: I det gamla Grekland, när Sokrates gick omkring med sina lärjungar på gator och torg. Han hade inte schema och ingen tim- eller kursplan, ingen examen och inga pinsamma provskrivningar och ingen käppdisciplin. Genom en fråga till en person de mötte, och det svar denne gav, kunde Läraren få ut en vishetsfylld undervisning. Eller genom de dagliga, kanske alldagliga företeelserna, som utspelades runt om, kunde lärarika samtal framkomma. Metoden var levande. Vi veta också om en

H. S. B:s lekstuga: *Lektimme.*

annan Mästare i levnadskonst som levde ett par århundraden senare i det galileiska landet, och som också gick omkring i städer och byar åtföljd av en skara lärjungar och mycket folk. Även denne arbetade ej efter schema utan efter livets egen rytm. Till de vanligaste saker anknöt han de djupaste lärdomar, så att såväl det fattiga folket liksom lärdomens speciella representanter "häpnade över hans lära" emedan den ej var som de skriftlärda, d. v. s. de boklärda förtorkade visdom. Detta levande lärande är den nya skolans grundprincip. Denna nya skola må vara mer än 2,000 år gammal eller av i dag. Under medeltiden gick skolundervisningen en annan väg. Skolan inneslöt sig inom fyra väggar. Lärdomen hämtades alltmer ur böcker i stället för ur livet. Allt efter som tiden gick, blev skolan mer och mer en abstrakt lärdomsskola, som fostrade kammlärda teoretiker med massor av boklärdom i huvudet och ett minimum av praktisk duglighet i händerna. Ur dammiga folianter östes vetandet. Att göra alla lärjungar till små eller stora professorer var idealet. Allting abstraherades i formler. Tänk på religionsundervisningen, språkundervisningen m. m. Så fortgick det ända till sista tiden inpå oss. Katekesläsning med frågor och inlärdas svar representerade en medeltida dogmatik i mångt och mycket, var religionsundervisningens toppunkt. Den djupt begrättna katekesen! Ja, visst är den begräten, ty hur många barnatårar, som gråtit över den kan ingen räkna.

Efter den stora katastrofen, då så mycket gammalt föll i spillror, gällde det att återuppbygga och bygga nytt. Då kom den nya skolan fram igen moderniserad efter nutidslivets krav. Den gamla och den nya skolan äro två väsensolikheter, de skilja sig i sitt innersta väsen och i sin mening och mål som boken skiljer sig från livet. Att förena boken med livet, handen och intellektet, naturen med dess sol, fåglar, blommor och levande liv, och människornas arbete på åker och verkstad och allt annat med skolan och skolsalen, det är den nya skolans livsnerv. Ej att göra tafatta, tankspridda kammlärda små professorer av dem, utan livsdugliga, praktiskt och intellektuellt väl rustade och helst konstnärligt inriktade människor, vill den nya skolan. Folk som älskar både bokhyllan och verkstaden, både skolrummet och skog och sjö, berg och dalar, både forntiden och det levande nutidslivet, vill den nya skolan fostra. Den nya skolans anda är det nya släktets.

Ingeborg Sjögren.

Lakshmiwar Sinha: Sivagi. Drama ur Indiens historia. Förlagsfören. Esperanto, Stockholm. Pris kr. 1:50.

Förf. som under sin vistelse i Sverige blev fångad av världsspråkstanken och med stor iver började studera esperanto, befinner sig nu på föredragsturné genom vårt land, varunder han på esperanto håller föredrag om sitt hemland och dess folk.

Föreliggande bok, som förf. efter knappt ett års studier skrivit direkt på esperanto, är ett bevis på detta språks lätthet, ty det torde icke vara möjligt att göra motsvarande prestation på något främmande nationellt språk efter samma studietid.

H. S. B:s lekstuga: *Interiör.*
Varje barn har sin leksakslåda.

Ann Margret Holmgren.

En svensk pionjär för kvinno-
rösträtten och kvinnornas fullmy-
diga medborgarskap, denna rörelses
"grand old dam", Ann Margret
Holmgren, begick sin 80:e födelse-
dag den 17 febr., vid god vigör.

Självfallet fick hon mottaga tal-
rika hyllningar på denna sin bemär-
kelsedag från sammanslutningar
och enskilda, varav märktes många
bemärkta personer, svenska som ut-
ländska.

Sedan årtionden ha arbetarekvin-
norna lärt sig uppskatta Ann Mar-
gret Holmgren för hennes oegenny-
tiga arbete för gemensam sak, lik-
som hennes personligt vänsälla och
flärdfria väsen.

Ann Margret Holmgren är som be-
kant kommen från högaristokratiska
samhällskretsar. Genom giftermål
med den kände vetenskapsmannen
och frisinnade humanisten professor
Frithiof Holmgren i Uppsala, fördes
den unga tillbakadragna herregårds-
fröken in i för henne dittills främ-
mande kretsar: Dåtidsens radikala
tidsströmningar och dessas främste
förespråkare i vårt land. Seder-
mera vidgades denna umgänges-

krets, skandinaviskt
och internationellt.
Många av sin samtids
främste radikala kul-
turpersonligheter har
Ann Margret Holm-
gren räknat som per-
sonliga och förtrogna
vänner. Ellen Key och
Björnstjerne Björnson
torde av dessa stått
hennes allra närmast.

Ann Margret Holm-
gren har ägt och äger
ännu stor förmåga att
ena och samla folk
med skilda åskådning-
ar och intressen för
en sak, som ligger
hennes särskilt om
hjärtat. Ännu i dag
förmår hon i sitt vack-
ra stockholmskem ut-
öva sitt charmerande
värdskap för in- och
utländska gäster och
meningsfränder, om-
slutande såväl arbe-
tarekvinor som diplo-
matiska representan-
ter. Ej sällan träffas
där långväga främlin-
gar, såväl från yttersta österns län-
der som från Europa.

För ett par tiotal år sedan genom-
korsade Ann Margret Holmgren
hela landet, väckande kvinnorna till
kamp för sin fullmyndighet. En
noblare och försyntare förespråkare
kunde de näppeligen få.

S. V.

Johan Bojer: *Folket vid fjorden*. Tidens
förlag. Pris 5 kr.

I denna bok har Bojer återvänt till den
miljö, som genom *Den siste vikingen* till-
vann sig hela litteraturvärldens intresse.
Och det kan sägas att Bojer med *Folket vid
fjorden* skapat ett verk som icke står *Den
siste vikingen* efter ifråga om djup männi-
skoskildring och inträngande analys. *Fol-
ket vid fjorden* är kanske rent av Bojers
bästa bok.

Om Bojer i *Den siste vikingen* följde sina
fiskare till Lofoten och gav ypperliga skild-
ringar av deras liv och bedrifter där, så
har han i *Folket vid fjorden* skildrat dem
som stanna hemma och ger en övertygande
bild av deras liv.

Huvudintresset knyter sig kring den sega,

Över 18,000 kronor i minuten till krigsändamål i Stor- britannien.

Ohyggliga fakta angiva de siffror,
varmed Storbritanniens finansmi-
nister, Philip Snowden, i ett radio-
föredrag nyligen visade på militaris-
mens vanvett.

Efter att ha gjort en resumé över
militärutgifterna i Europa och den
övrige världen erinrades om att
England gick ur kriget med en
krigsskuld på 7,000 miljoner pund,
d. v. s. 126,260 miljoner kronor, näs-
tan ofattliga belopp. Ränteutgifter-
na å denna skuld fordra 350 milj.
pund förhöjda skatter årligen. Det
kommer att dröja 140 år innan den-
samma likviderats.

De brittiska skattdragarna måste
för enbart räntor och amortering på
krigsskulden betala en miljon pund
om dagen eller 40,000 pund i tim-
men, över 600 pund i minuten.

Två miljoner arbetare måste år in
och år ut arbeta för fullt för att be-
tala enbart krigsskuldens årsutgif-
ter.

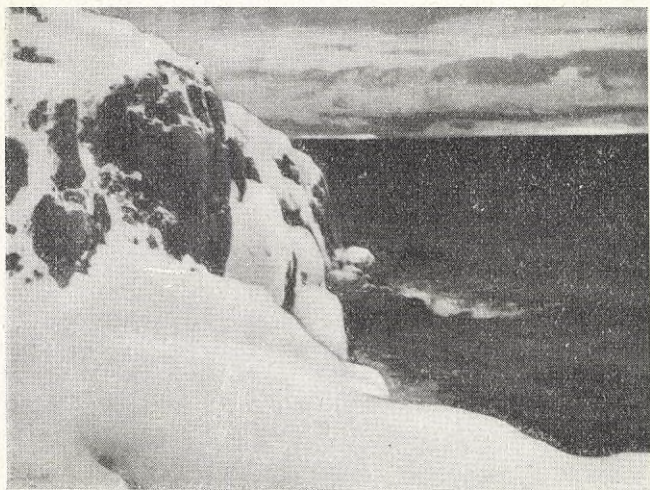
Sedan tillkommer de löpande ut-
gifterna för krigsändamål samt
dessutom krigspensionerna. Med det-
ta stiger militärutgifterna till 1,000
pund i minuten, d. v. s. 18,180 kr.!

Medelbeloppet för skatten utgör
också i England, världens hårdast
beskattade land, cirka 1,800 kr. pr
familj.

Snowden slutade sitt tal med att
framhålla att: *Det övergår den star-
kaste fantasi förmåga att föreställa
sig den ökning i världens välfärd
och lycka, som skulle uppstå, om det
arbete och de tillgångar, som nu i så
stor utsträckning slösas bort på kri-
gets omänskliga barbari, kunde vin-
na användning till främjande av
människlighetens välfärd.*

mot ödet tappra och storsvulna mor Lisbet,
en fattigmanshustru, tecknad med den
stora epikens linjer och resning. I denna
roman lever en hel bygd, man kunde säga
en hel värld, ty de människor, som här
skildras, äga allmängiltighet.

Facklig enhet. En kritisk framställning
av bolsjevismetoderna i fackföreningsrörel-
sen av Ragnar Casparsson. Pris 50 öre.
Tidens förlag.

Eero Järnefelt: *Vinterlandskap.*Eero Järnefelt: *Vinterlandskap.*

"Cyankalium"

eller

En paragraf i strafflagen.

Ett tyskt tidsdrama.

Av Osear Hedberg.

"Konsten är ett vapen", proklamerar den tyske läkaren och författaren Friedrich Wolf i en skrift, vars innehåll bl. a. går ut på att visa, att vår tid har intet behov av konst och litteratur utan syftemål, strävan, ändamål. Denna mot estetiken så respektlösa paroll stammar i själva verket från Sovjetryssland, där man gjort all konst, diktning och publicistisk verksamhet till både vapen och ammunition för såväl angrepp som försvar. Även i Tyskland har emellertid ett icke ringa antal betydande konstnärer och författare gjort konsten och litteraturen till redskap i den sociala kampen, och socialt präglad är strängt taget all modern tysk litteratur.

Men endast få äro så ytterligtgående och konsekventa som Friedrich Wolf, vilken i egenskap av läkare blivit social humanist och som sådan både vetenskapsman och skönlitterär författare. Han har skrivit ett tiotal skådespel, romaner och novellsamlingar, vilka alla röja litterär begåvning och social förståelse; särskilt en stor roman med namnet "Kreatur", vilket på tyska har den dubbla betydelsen av såväl djur som mänsklig varelse, har på grund av sitt sociala innehåll och värde blivit mycket läst. Friedrich Wolfs insikt i och reaktion mot samhällslivets naturvidriga innebörd kommer fram i ett stort verk om

"Naturen som läkare och botemedel", ett verk som i sin helhet utgör en humanistisk vetenskapsmans fria och sunda tolkning av mänskligheten och samhällslivet.

Friedrich Wolfs senaste verk är ett skådespel: "Cyankalium, § 218", och det är icke blott ett gripande socialt drama utan fastmer en läkares skoningslösa anklagelser mot ett fruktansvärt samhällssystem, ett hemskt tillstånd, och mot de tusentals läkare, som äro medvetna om tillståndet men likväl icke röra så mycket som en finger för att råda bot på eländet. Wolf har tagit sina typer och händelser direkt ur livet; det är ett hemskt drama, men lika hemskt är det i verkligheten, dessa män och kvinnor ha levt, det lever miljoner av dem än, paragraf 218 i tyska strafflagen finns än, detta faktum, jämte det sociala tillståndet på det hela taget förorsakar enligt på en läkarekongress i Eisenach lämnat meddelande att i Tyskland otaliga kvinnor göra sig skyldiga till fosterfördrivning, att tusentals kvinnor åsamka sig livsfarliga sjukdomar eller rent av dö.

Ämnet i Friedrich Wolfs skådespel är således icke vad man kallar "delikat". Det utgör ingen lämplig lektyr för yngre personer eller sådana, som begära sedan länge vedertagen "sedlighet" och moral i konst och diktning. Man kan ha vilken uppfattning man vill om en kvinnas rätt att avbryta ett havandeskap eller ej, förnekas kan icke, att detta spörsmål nu blivit så ödesdigert, att det rent av skriker på en lösning; barnalstringsfrågan, det erotiska livet, de sexuella drifterna äro inga frågor för sig själva, de äro intimt beroende av det sociala tillstån-

det, av samhällsutvecklingen, av städse ändrad livsuppfattning, av reviderade moraliska levnadsregler, av intellektuella företeelser m. m., och så som alla dessa faktorer nu göra sig gällande förorsaka de, att förbudet mot havandeskapets avbrytande åstadkommer rena farsoter av hemliga och livsfarliga fosterfördrivningar. Det är just det, som har satt "konstens vapen" i handen på Friedrich Wolf, och hans drama "Cyankalium, § 218" är ett mycket skarpt angrepp mot nu gällande bestämmelser.

Dramat är i åtta avdelningar. I den första skildras en arbetarefamiljs liv och levnadssätt. Arbetareänkan Fent och hennes dotter Hete bo i en stor hyreskasern, vilken "förvaltas" och bevakas av en herr Prosnik. Hete är förlovad med eldaren Paul, och i hemmet komma förutom han även hans vänner, Max och tidningskolportören Kuckuek. De äro bittra och hatfulla mot det bestående samhällssystemet, av denna grund har fastighetsförvaltaren Prosnik familjen i kikaren, men även en annan orsak driver honom ofta till besök, han eftersträvar nämligen Hete, han är på det hela taget en mycket känd kvinnotjusare av den gamla kända sorten, en arbetarehustru Klee berättar t. ex. att han är ägare av ett fosterfördrivningsinstrument, vilket han skaffat sig för att utplåna spåren av sin verksamhet som kvinnotjusare. Åtskilliga arbetarehustrur och arbetaredottrar ha hängivit sig åt honom — för att få uppskov med hyresbetalningen. Fru Fent representerar den gamla typen på fattigdomens plikt-känsla och nästan skrytande hedersbegrepp. Man skall vara ärlig, plikt-trogen, lydig, är hennes åsikt, kvin-

nan skall vara ärbar, flickan kysk och sedlig, och allt i gammal bemärkelse. Alla de andra ha ju en annan uppfattning, de ha frigjort sig mer eller mindre. Kuckuck är före detta soldat, går ännu med en uniformsmössa från världskriget på huvudet, men kriget har hos honom dräpt allt vad som en gång eventuellt var patriotism eller dylikt, nu salubjuder han med sjungande röst sina pressalster med betydande nyheter, vilka fått honom att mena att människorna äro "bladlösa" och intet annat egentligen.

Författaren ger genom denne kolportör åskådliggörande glimtar av det oändliga pulserande livet, av folkets, landets, världens öden, och dramats tragedi är endast en tragedi av otaliga tragedier, den utspelas medan det t. ex. är uppror i Mexiko, flygmaskiner störta ned och människor lemlästas och dö, man söker efter sydpolen, tåg urspåra, dansrekord slås, boxare misshandla varandra för att bli någonting som kallas för "världsmästare", en tenor sjunger, människor födas, leva, dö. Hete anförtror till Paul att hon är havande. Men hon är icke missmodig, de ha ju arbete bägge, så att det skall nog gå. Men modern får inte veta något, hon är ju så sträng. För Paul är saken icke så enkel, för honom betyder det att ytterligare en slav skall komma till världen, det skall bli ett utsagningsobjekt till, en till att gå arbetslös, att behöva

strejka, bli lockoutad, att bli ett stycke kanonmat.

Och till råga på allt kommer han ut i strejk. Efter kort tid mister även Hete sitt arbete. Hur skola de nu kunna försörja en till? Och var skola de bo? Hon vågar naturligtvis icke säga till sin mor att hon är havande. När hon nu söker tröst hos Paul får hon hans bitterhet och hat mot samhället till svar. Till sist finns det icke så mycket som en bit bröd i huset och inga utsikter att skaffa något. Kuckuck får sociala nyheter att utkolportera: ytterligare 90,000 arbetare lockoutade, arbetslösheten ökas, en sakkunnig skriftställare skriver om "Arbetslösheten som världsfenomen". Och till denna värld skall Hete föda sitt barn? Nej! Hon vill icke! Hon kan icke! Och hon vågar icke! Skammen! Vanäran! Fattigdomen! En sådan framtid, en sådan hemskt hopplös framtid!

Fastighetsförvaltaren Prosnik har fått nys om att hon är havande, och han erbjuder henne hjälp — mot att han får äga henne. Han har ju just det spetsiga instrument, som räddat andra kvinnor och naturligtvis kan han rädda även henne. Paul infinner sig hos honom och ber få låna instrumentet vilket avböjes, varefter Paul tilltvingar sig det med våld, Prosnik vågar ju icke anmäla det. Härmed antager Hetes livsöde faktiskt en hopplös karaktär, ty nu börjar hennes lidandes vandring. I desperation och hat gör Paul sig till anförare för en liga, som begär inbrott och stjäla för att skaffa mat. Han blir jagad av polisen, Hete får även den olyckan att bära.

I sin skildring av den sociala kampen som sådan verkar Friedrich Wolf icke övertygande, han har i likhet med så många andra författare svårt för att skilja på social kamp och kriminalitet, och han kan icke skildra kampen inifrån. Men kampens verkningar på den enskilda individen, här på Hete, hennes mor, Paul, Kuckuck m. fl., kan han skildra, t. ex. hur den obönhörligt driver Hete till ångest och förtvivlade handlingar. Wolf vill naturligtvis härmed visa, att det är det sociala eländet som gör arbetarekvinnorna till fosterfördrivare — därför att de icke ha råd att betala den attest, som gör ett operativt ingrepp på en klinik laglig.

Hete infinner sig hos en läkare för att be honom om hjälp. Före henne har en förnäm dam, som trots sin fulla vigör är för klen att föda, varit

hos honom och fått en attest. Hete får för det första en annan behandling, för det andra ett annat resultat att avlägsna sig med. Scenen mellan läkaren och Hete utgör ett åskådliggörande av den allestädes närvarande klasskillnaden mellan fattig och rik. Hete försöker övertyga honom om, att det är icke någon förbrytelse att hjälpa henne. Vad skall hon taga sig till? Vart skall hon gå? Hon är utkörd ur hemmet. Det är arbetslöshet, strejk, lockout, bostadsbrist, världskris. Läkaren har hört allt det där förr. Ingen förbrytelse? säger hon. Jaså, inte det? Se här! Han har tyska rikets lagbok liggande på sitt bord. Läs! "Paragraf 218: Envar havande kvinna, som försåtligt fördriver sitt foster eller dräper det i moderlivet straffas med intill 5 års tukthus. Samma straff drabbar den, som ställer fosterfördrivningsmedel till förfogande eller är behjälplig därtill." Var så god! Det är klara ord. Men han råder henne att inte begå några dumheter, att inte gå till någon av de många fosterfördrivare, som utöva sin verksamhet i löndom. Och så talar han om för henne, att i Tyskland begås varje år över 800,000 fosterfördrivningar, varje år bli över 50,000 livsfarligt sjuka på grund därav och över 10,000 dö, det har han fått veta på läkarekongressen i Eisenach och det kan hon lita på, ty det är sant! Adjö!

Kuckuck har en tidningskiosk, så stor att det är plats i den till tidningsstaplarna, ett par människor och litet möbler. Kuckuck sitter innanför en liten lucka utåt gatan och säljer världsnheter och illustrerad upplysning. Var så god! Senaste sportsnyheter! Strejk! Demonstration, nio dödade, trettiofem sårade, många häktade. Två av Sarasanis elefanter ha brutit sig ut och ställt till spektakel. "Graf Zeppelin" är i Asien. Och det står, att polisen utlovat en belöning på 1,000 mark till den, som ger upplysningar vilka medföra att uppvigglaren, sabotören och tjuven Paul Krüger fångas. Kuckuck skriker ut denna nyhet till den nyhetstörstiga publiken — och Paul ligger gömd inne i hans kiosk.

Hete kommer. I dagar och nätter har hon irrat fredlös kring å gator och i gränder, hon är trött, hungrig, sjuk, och befrielsen från havandeskapet har blivit hennes febersjukas fixa idé. Hon ber nu Paul att han

Ni har anlag!

att läsa. Begagna då hemma eller i studiecirkeln de intressanta och nyttiga studiebreven från

Kooperativa förbundets studieavdelning

Saltsjöbaden

Ni erhåller gratis 1929—1930 års nyutkomna Studieråd!

skall hjälpa henne, och det gör han, hon har instrumentet, som de togo från Prosnik, med sig i en pappask. Men då han hör hennes skrik och ser hennes blod blir han rädd och gripes av avsky, det inser hon, hon vill ej begära det av honom, hon vill ej att han skall få avsky för henne, hon vill ej mista hans kärlek.

Hon går till en fosterfördriverska, en av de icke få, som för penningar och av obskurt intresse för saken tager "hustrur och unga flickor under diskret behandling". Hete har lyckats skrapa samman 10 mark. 10 mark! För en sanitär behandling med garanti mot tråkiga följder! Det är löjligt! Människorna bli liderligare och liderligare — och allt ovilligare och ovilligare att betala! konstaterar hon. Men hon "har hjärta", och hon vill hjälpa Hete. Men då hon upptäcker att "du har varit under en annans behandling! Du tror, att du kan lura mig, som studerat och lärt mitt yrke!" så vill hon inte. Men hon kan få en liten flaska med cyankalium i för de 10 marken. Men hon skall endast taga 5 droppar! Bara 5 droppar! Mer är livsfarligt. Hon stryker till sig tian och säger till sig själv: "Man är för godhjärtad!"

Hete återvänder till sin mor, utom sig, febersjuk. Moderns kärlek till sitt barn segrar över hårdheten, moralen, de stränga sedebuden, och hon håller vattenglasen medan Hete häller i cyankaliumdropparna. I ångest och avsky håller hon utan att tänka på det två gånger 5 droppar i, dricker det — och några dagar senare upphör hon att vara till.

Men innan dess får hon uppleva att det skipas rättvisa. Hennes mor häktas, även Prosnik åker fast, och hon får nu bevittna en uppgörelse mellan Paul och den läkare, som hon bad om hjälp. Läkaren hånar "den demokratiska statens" miljoner fritt röstande, varför avskaffa de inte den ödesdigra paragraf 218? Och vad är det egentligen man vill i denna sak? Jo, födelsekontroll, Jaså, och liksom i Ryssland rätt att på kliniker låta läkare avbryta havandeskap? Ja, just det, på kliniker,

Fru Olga Jarl, Jönköping, 50 år.

50 år fyllde den 27 januari fru Olga Jarl. Fru Jarl har på flera sätt arbetat för de socialdemokratiska idéerna. Klubben hyllade också hjärtligt 50-åringen i det till fru Jarl överlämnades förutom blommor och presenter även en penningssumma i guld. Det är klubbens varma önskan att fru Jarl även i fortsättningen må få ha hälsa och krafter att bära dess fana högt och att många, många skola följa den.

Vad vissa "kristna" ledare ha förkunnat.

En engelsk biskop skriver:

"Dygden växer vattnad av krigets blodiga regn. En kanonad är för mig som ett oratorium, nästan en gudstjänst."

"Gud vare tack att vi ännu icke hava fred. Såren skola snart läka sig och folket skall bliva än mer hatande än förut. Kriget är den stora operationskniven, med vilken folkens store läkare skär upp de fruktansvärda, allt förgiftande bölderna." (Tysk pastor.)

"Kriget är absolut nödvändigt, emedan det är ett uppfostringsmedel, med vilket man uppfostrar ungdomen till duktighet och nationalmedvetande." (Ur ett prästerligt föredrag i Leipzig.)

"Hej vad det tyska svärdet susar ur skidan. Hur det blixtrar i morgnens solens sken. Det goda tyska svärdet. Segervant och segermaktigt. Gud har satt det i din hand. Vi trycka det till bröstet som en brud. Det är det slutliga förnuftet. I Herrans namn skall du hugga!" (Tysk kyrkoherde.)

Ur major K. A. Bratts bok: Kampen om folken.

ja men icke hemligt, och icke blott för sådana, som ha råd att betala. "Moskva i renkultur!" konstaterar läkaren, alltså ingenting för ett land som Tyskland, även om det årligen har 800,000 fosterfördriverskor, även om 50,000 bli livsfarligt sjuka, även om 10,000 kvinnor dö.

kontant-

köparnas

förening

konsum

Ett brev.

Vad kan ej stundom ett torftigt litet brev uppenbara! Vilket kulturvittnesbörd bör det inte bliva för kommande generationer, fast det inte har någon framstående författare till upphovsman. Eller vad sägs om nedanstående skrivelse, som en lärare vid en av skolorna i rikets tredje stad i nådens år 1930 fått mottaga. Jag borteliminera namn, men låter för övrigt brevet utgå i originaltext.

"Bäste Herr N. N.

Jag vill härmed fråga om min gosse kan få sluta skolan till examen han är ju 14 år till sommaren han behöver så väl att få en plats att hjälpa till, hela vår familj går utan arbete både hans far och 2 bröder går arbetslösa. Var vänlig tala med överläraren om saken.

i all vänlighet, fru U."

Vittnar inte brevet om, att vi äro långt ifrån idealsamhället, trots allt vad vi strävat? Vittnar det inte om vilka kraftiga tag, som ännu måste till för att rätt och rättfärdighet skall segra! Här är en gosse, som ännu ej fyllt 14 år, och vars kunskaper äro synnerligen bristfälliga — elev i 6:te klass folkskola — som, om han får sluta skolan, endast kan erhålla ett minimibetyg. Fadern och två äldre bröder

**TÄNK PÅ DE ANHÖRIGA
FÖRSÄKRA ERT LIV I FOLKET**

REYMERHOLMS KRONOLJA
 TILL BAKNING, SALLAD,
 STEKNING och FLOTTYRKOKNING

Lovisa Norman, Gällö, ur tiden.

Gällö kvinnoklubb har fått sorg. Klubbens äldsta medlem, Lovisa Norman, avled efter några månaders sjukdom. Den 22 nov. 1929 fyllde hon 65 år; hon blev då uppvaknad av klubben; ehuru ej så kry, var hon dock så glad och nöjd. Den 7 jan. gick hon bort för alltid. Vid graven nedlade klubbens ordf. en krans från klubben; även logen, sångföreningen och andra organisationer voro representerade där.

Ett hjärtligt tack för gott kamratskap. Vi skola alltid minnas dig!

Ref.

Många synnerligen betydelsefulla frågor.

Vid årets riksdag har från den socialdemokratiska riksdagsgruppen framförts många motioner av stor räckvidd, därest de skulle röna erforderligt understöd från annat håll för näende av resultat.

Som vanligt blir det väl nu som förr i ytterst ringa utsträckning nämnvärda framsteg vinna, så länge inte arbetareklassen brukar sin rätt att deltaga i korandet av representanter för dess intressen, utan överlåter åt andra skikt att utse representationsmajoritet.

Vi skola i nästa nummer lämna en kort översikt av de viktigaste kraven som motionsvis framförts vid årets riksdag från socialdemokratiskt håll.

äro arbetslösa, och den 13-årige skall sluta skolan för att arbeta för de tre vuxna. Samhället har intet behov av den yrkesskicklige fadern och de båda vuxna bröderna, men den yngste, som inte fått någon utbildning i yrke, till honom sätter familjen sin lit. Han skall göra 't. Han skall sluta skolan för att ta plats som springpojke — för att efter några år öka de arbetslösas skara.

"It is a long, long way", heter det i en gammal engelsk visa. Ja, det är en lång, lång väg som vi ännu ha — till målet.

En sångerska.

Av Sigröd Gillner.

Alltigenom konstnär. Fast han fick aldrig vara på det sättet, han borde fått vara det. Fick bara ge sig på uppgifter, som gävo bröd och genast kunde anammas av den stora publiken. Det gjorde honom otillfredsställd, ty han var en stor konstnär.

Hon gjorde en åtbörd av smärta och sorg, såsom ville hon antyda, hur lidandet att icke få vara sig själv i sin konst grävt i hans bröst.

Nu var han död sen tre år. Tre långa år hade hon varit ensam. Visste jag vad det var att vara ensam sen man varit lycklig tillsammans med en man. Ständigt tillsammans i många, många år! O, nej, ingen människa kan förstå den saknaden hos en annan, om hon icke själv har upplevat den. Om hon icke själv saknat, så att varje bit av henne värkt av smärta.

Hennes ögon fingo en fuktig hinna. Men under den föddes i hennes ansikte redan ett förläget leende över att ha sagt för mycket till en främling. Hon skyndade sig att tillfoga:

Den nuvarande ledaren för kören är också mycket begåvad. Han verkar inte så, men han är det. Han kan arrangera de gamla visorna underbart för kör. Men folk se bara det komiska hos honom. De skratta, när han dyker ner i ölmuggen och kommer upp med fradga om mun och näsa. Han gör det för att skapa stämning. Efter kriget ha människor blivit rädda för allvaret. De måst först göras lustiga. Men han är dock något annat än en pajas. Det visar han i sitt ackompanjemang och i sitt arbete med kören. Men *det* ser ju inte publiken.

För övrigt är kören inte så lätt att arbeta med för en konstnär, fortsätter hon. De ha nog vackra röster, och de voro nog präktiga unga människor, men de kunde inte böja sina stämmor efter sina tankar och känslor. De unga bygdesångarna nu hade inte lust att arbeta så hårt heller, som hon och hennes man en gång fått göra. Ja, de kunde nog öva sig och öva sig duktigt. Men se *arbete*, när det gäller musiken, det är att glömma allt, sig själv och sitt, bara leva i den för timmar, dagar...

Nej, hon skulle väl inte stå där och tala så länge och trötta mig med sina meningar. Men hon hade varit i Sverige. Stockholm var den vackraste stad hon sett. Bara Rio kunde försöka tävla. Hon kunde säga "taek för maten" på svenska. Sade hon det inte riktigt?

Vad tyckte jag för övrigt om deras by? — Hon såg runt torget, där vi nu stodo. Hela det väldiga fjällpanoramat framträdde ovanligt klart och tydligt i klargrätt och vitt med blåsvarta skuggor för dalarna och

branterna, som inte hade solen på sig. Hennes ögon hade ett beundrande och oändligt tillgivet uttryck, och de gävo, tyckte jag, den där svindlande höga tonen, som var höjdernas och segerns.

Jag sade henne, att jag tyckte, här var för mycket turister.

Ja, visserligen, men det levde invånarna på i dessa magra berg. Och turisterna förresten, det var världen bakom bergen, livet, det stora väldiga äventyret. Det var också skönt att tänka så, och då blev man inte förargad på turisterna. Ack, man kunde gå här och få en massa tankar och drömmar, bara av en sådan där fin hotelladresslapp på en koffert. Man tänkte på stora vatten och oceanångare med all världens folk ombord, man såg kaféer och boulevarder, ack ja, hela den myllrande storstaden. Ty tanke den hade hon aldrig kunnat hålla, den gick långt över Wachsenstein och Zugspitze, över Wetterstein och alla de alper. —

Hon såg strålände ut, där hon stod och talade. Hon var den oförgångliga skönheten, den odödliga elden — med grätt hår och fina rynkor i en ungdomligt frisk hud.

Men, sade hon, kanske ni fått nog av den värld, som vi längta till här uppe bland fjällen, att ni vill ha ensamhet och stillhet. Jag har mitt lilla hem några mil bortom gränsen inne i Tyrolen. Där är inga turister. Folk lever på skogen, hugger timmer och sägar. Där är tyst och stilla. Vill ni bo i min stuga där, medan jag är här i Garmisch och sjunger?

Jag ville det gärna, och så gjorde jag upp med henne, att jag skulle följa henne dit nästa söndag, då hon var ledig en stund på eftermiddagen.

Under säsongen bodde hon inte i sitt hem i Scharnitz utan hade hyrt in sig i ett litet skjul här i byn, berättade hon leende. Man måste förtjäna! Och så måste man förströ sorgen och saknaden efter mannen. Ja, numera var det mest därför hon sjöng. Hennes man skulle nog förresten inte velat, att hon lagt ner sången. Man hade det också i blodet. Det gick inte att sluta än, så länge rösten bar. Man måste sjunga!

— — —

Det var en söndag för värmeslag. Utmattad bara av ansträngningen att nå stationen och få en plats på det fullproppade tåget, spejar jag efter sångerskan, som skall föra mig till sitt hem i den lilla sågverksbyn. Där kommer hon och lyser av glädje för att jag inte ångrat mig.

Vi få en plats och börja prata där vi slutat sista.

Hon hade rest så mycket. Över hela världen hade hon varit med sina visor. Ibland

**Alla för arbetarrörelsen
intresserade kvinnor**

böra läsa Landsorganisationens
tidskrift

Fackförenings- rörelsen.

Den utkommer med ett
24-sidigt häfte varje
vecka och kostar för
helt år kr. 6:15, för
halvt år kr. 3:15.

Prönumerationen kan ske antingen
genom postverket eller direkt hos
tidskriftens exp., adress: Landsekre-
tariatet, Barnhusgatan 18, Stockholm.

hade hon uppträtt som bayerska, ibland som tyrolska. Hon började att resa, då hon var aderton år. Nu var hon sextiotre. I Singapore och San Francisco, i Rio de Janeiro och Buenos Aires, i Sidney och Calcutta, i Chikago och Newyork, i Tokio och Moskva och överallt i Europa hade hon varit. I Paris och Wien, Stockholm och Köpenhamn och London. I Ryssland under revolutions-åren hade hennes make blivit knäckt. Överanstängning. Visste jag vad det var? Nerverna brusto och ångesten kom. En ångest, som inga framgångar, inga turnéförtjänster, intet guld i världen kunde häva. Hon kunde inte hjälpa honom, vad hon än gjorde, och ingen läkare i världen. Det var någonting förfärligt.

— Var det våldsamt i Ryssland, som tog ner er make frågade jag, rörd av hennes sorg.

— Nej, inte det ensamt. Musiken hade gjort sitt under alla åren. Kunde någon som inte var artist, förstå vad scenen tärde, hur publiken liksom sög ur en människa. Att alltid vara fix och färdig, visa andras känslor, andras själ, när man för oro och bekymmer inte kunde visa sin egen. Hon visste det, hon också, vad det ville säga, fast hon icke var en sådan konstnär som hennes make varit. Men ingen som fötts med den där längtan i blodet kunde lämna konsten. Man måste till den som alkoholisten till spriten, till det berusande farliga. Man blev inte fri, förrän man givit sig hän helt och fullt för varje gång och ständigt åter på nytt. Det var slaveri och frigörelse åter och åter.

Om det var en fin konsertstrad i Paris eller några plankor i ett utvårdshus i en avlägsen vrå, ah, det var samma oemotståndliga tjusning att stå där. Se ögon, gestalter, väsen som önskade och väntade något. Glädje, spänning, äventyr, lust, vad? Något som utifrån öppnade något inne i dem, som de ej själva kunde frigöra! Att kunna göra

En tio år gammal studiecirkel.

För tio år sedan bildade Göteborgs soc. dem. kvinnoklubb en studiecirkel, som nu i dagarna firat sitt jubileum.

Vid starten togs upp ämnet kommunalkunskap. Detta omfattar ju många spörsmål och man höll också på härmed i fem år. Den, som förmådde hålla intresset uppe för dessa tunga ämnen, var cirkelns ledare hr John Thorslund. Därefter togs upp familjerätten med notarie Björk som ledare. Sedermera har skönlitteratur varit på dagordningen en längre tid. För närvarande håller cirkeln på med ämnet socialismen, under hr Ernst Jungens ledning. Dessemellan har, för ombytes skull, anordnats föreläsningar i skilda ämnen, bl. a. bostadsfrågan, rasbiologi, pensionsfrågan, Kooperationen och nationalekonomiska frågor. Föreläsningarna ha alltid efterföljts av diskussioner.

För att bidra till sammanhållning inom cirkeln har man dessutom haft sammanträden hemma hos medlemmarna i tur och ordning och därvid har man utsett ordförande och sekreterare olika för varje gång. Dessa sammanträden ha t. o. m. åstadkommit praktiska resultat, ty vid ett dylikt sammanträde kom uppslaget till att antalet polissystrar utökades.

Under de första fyra åren var det fru Hedvig Johansson som var den sammanhållande kraften. Sedermera har fru Theres Svensson övertagit detta maktpåliggande arbete.

Vid jubileumsfesten frambars ett varmt tack till fru Svensson för det arbete hon nedlagt för att hålla ihop cirkeln. Det är att hoppas att cirkeln, under den nuvarande ledningen skall kunna hålla ihop i tio år till och därmed ge ett gott föredöme samt rikta kvinnornas uppmärksamhet på att kunskaper äro nödvändiga för att kunna åstadkomma verklig nytta i samhället.

H. S.

detta, vara den verkliga givaren av befrielsen människorna längtade efter, det var detta som tjusade. Sak samma var tilljorna stodo, eller vilka som begärde!

Men själva tjusningen, extasen för uppgiften, det var den som tärde. Ack, att ni hade känt den febern, då skulle ni förstå mig! Nu låter detta bara som högfärdsprat av en gammal artist. — Så slutade hon ett tag, åter generad av att ha talat för mycket.

Jag försäkrade henne, att jag hörde henne lika gärna tala om detta, som jag en gång hört henne sjunga. Och det hade hon ju sett på mina ögon, att jag tyckte om!

Nå, då ville hon gärna tala. Hon fick inte ofta göra det. Till sina vänner i hembygden kunde hon inte säga något om detta. Det förstodo de inte. Och artisterna sines emellan voro blyga för att tala om den där kärleken till scenen. Hon och hennes man brukade inte ens tala om det. Men de sågo det i varandras ögon. Det visste hon.

Hennes man hade nog känt det starkare än hon. Han hade också alltid gått och burit på längtan efter sitt stora verk. Han kallade det så.

(Forts.)

**Aktiebolaget
Arbetarnes Tryckeri**
FOLKETS HUS, STOCKHOLM

TEL.: 2276, Norr 4043

*

Rekommenderar sig till utförande av alla slags trycksaker

*

Moderna stilar
Snabbt utförande
Moderata priser

Kvinnliga Medborgarskolan i Fogelstad.

Kurser i medborgarkunskap.

Historia med statskunskap, psykologi, kommunalkunskap, mötesteknik, diskussioner över aktuella politiska och sociala frågor. Gymnastik och sång.

Vårkurs på två månader 28 april—28 juni. Därunder en

Fortsättningskurs på fjorton dagar 11—25 juni.

Sommarkurs på 24 dagar 17 juli—11 augusti.

Höstkurs på 24 dagar 25 september—20 oktober.

Stipendier kunna sökas. Begär prospekt hos

Rektor Honorine Hermelin,
adress Fogelstad,
Julita.

KAFFE

i parti och minut köpes bäst och billigast från
**Handelsfirman HERMES, Birger Jarls-
gatan 71, Stockholm.** Tel. N, 116 74. 4 1/2,
kg. fraktfritt. Agenter ant. (Begär prislist.)
Åberopa denna tidning.)

Barnens antal

i en familj är av vital betydelse för ekonomin.

Ny lärobok i könsfrågan
med Adamssons Rådgivare och prislista
mot 45 öres porto, erhålles gratis vid
varuköp. Privat avsändare om så begäres.

Nils Adamsson

Jakobsgatan 22, Stockholm 1.

Rådfrågningsbyråer.

Västgöta—Dals soc.-dem. kvinno-
distrikts rådfrågningsbyrå för möd-
rar. Doktor Gärda Lidfors av Geijer-

stam, Götabergsgatan 26, Göteborg.
Tel. 22 50. Mottagning vardagar kl.
11 f. m.—1 e. m.

För kvinnoklubbarna
att rekquirera:

Lilla Tidningen, pr 100 ex. 3:50
Fredsblommen, pr 100 ex. 6:—
Kvinnodagsaffischer, pr 12 st. 1:—
Mötesaffischer (vanliga), pr 100 st. 2:—
Kallelsekort, pr 100 st. 1:50
Förbundsmärken, pr st. 1:25

Sändes efter rekvisition mot postförskott.
För spridning erhålles gratis till kvinno-
dagens möten: upprop och löpsedlar.
Till agitationsmöten: upprop och löp-
sedlar.

Förbundsexpeditionen.

Morgonbris.

Tidning för den socialdemokratiska
kvinno- rörelsen.

Utgives av styrelsen för Sverges
Socialdemokratiska Kvinno-
förbund.

Redaktör: Signe Vessman, Tel.
Norr 244 36. Upplandsgatan 85,
Stockholm.

Expedition: Upplandsgatan 1,
3 tr. Tel. 188 86. Postgiro n:r
50196.

För annonsavdelningen:
Astrid Johansson, S:t Eriks-
gatan 77. Tel. Vasa 158 38.

Prenumerationspris:
Helt år kr. 3:—, halvt år kr.
1:50; lösnr 25 öre.

Annonspris: Sista sidan 25 öre,
textsida 40 öre pr mm.

Sv. Soc.-dem. Kvinnoförbund.
Ordf. Signe Vessman. Tel. Norr
244 36. Expeditionsförare: Gulli
Bergman, Upplandsgat. 1, 3 tr. ö. g.
Tel. 188 86. Postgiro 50197.

Stockholms läns soc.-dem. kvinno-
distrikt.

Adr.: Ordf. Sara Andersson, Igelboda. Tel.
Ektorp 18. Kassör fru Gerda Bergstrand,
Bromsten.

Sthlms Allm. Kvinnoklubb
sammanträder första torsdagen i varje må-
nad. Lokal: Västmannagatan 1, 1 tr.
OBS! Ändrad lokal.
Ordförande Fru Anna Karlsson, Jungfru-
gatan 41 B, 3 tr.

Stockholms södra kvinnoklubb
(soc.-dem.) håller ordinarie sammanträde
2:dra torsdagen i varje månad kl. 8 e. m. å
lokalen Kocksgatan 24, sal C, i. p. g. n. b.
Ordf. fru Beda Jansson, Blekingegat. 65,
3 tr., Stockholm. *Styrelsen.*

Södermanlands Enskilda Bank

Solidarisk Bank.
Regeringsgatan 18,
Hornsgatan 66 A,

Kontor i Stockholm:
Norrlandsgatan 2,
Slussplan 1—3,

Grundad 1865.
Humlegårdsgatan 7,
Kungsgatan 60,
Barnhusgatan 18,
Odengatan 52. T

ARBETAR-BODENS DAMEKIPERING

Holländaregatan 7

säljer till lägsta pris **Dam- & Barnkoftor.**

Dam- & Barnunderkläder.

Extra starka barnstrumpor.

Kungsholms soc.-dem. kvinnoklubb
sammanträder 2:a fredagen i varje månad
kl. 7.30 e. m.

Ordf. fru Vilma Iskull, Lindhagensgatan
69. Tel. Kungsh. 67 90.

Vasastadens soc.-dem. kvinnoklubb
har ord. möte 1:sta onsdagen i varje månad
i Församlingssalen, Karlbergsvägen 66, kl.
7.30 e. m.

Uppbörd och inskrivning varje möte.
Styrelsen.

S:t Görans soc.-dem. kvinnoklubb
håller möte 1:sta torsdagen i månaden kl.
7.30 e. m.

Ordf. fru Jenny Larsson, Arbetaregatan
21. Tel. Kungsh. 97 89.

Föreningen för hembiträden i
Stockholm

håller möte 1:sta torsdagen i varje månad
(utom juni, juli och augusti) i Studiehem-
met, Bryggaregatan 12 b.

Styrelsen.

Enskede soc.-dem. kvinnoklubb
håller ord. möte 1:sta måndagen i varje må-
nad kl. 7.30 e. m. i Folkets Hus, Källvägen.
Ordf. fru Lotten Olsson, Graningegr. 5,
Stureby. Tel. 36.

Eskilstuna soc.-dem. kvinnoklubb
håller ordinarie möte 1:sta onsdagen i varje
månad kl. 7 e. m. i Folkets Hus lilla sal.
Styrelsen.

Göteborgs soc.-dem. kvinnoklubb
håller möte 1:sta tisdagen i månaden kl. 8
e. m. i Arb.-föreningens H-sal.
Styrelsen.

Göteborgs östra soc.-dem. kvinno-
klubb

håller möten 1:sta onsdagen i varje månad
i lokalen Götaholmshuset 1 och 3:dje tisdag-
en i månaden i lokalen Bondegatan 14 kl.
8 e. m.

Hässelby soc.-dem. kvinnoklubb
håller möte 2:dra onsdagen i månaden kl. 8
e. m. i Folkets Hus B-sal. *Styrelsen.*

Billesholms soc.-dem. kvinnoklubb
håller ord. möte i Folkets Hus i Södra Vram
2:dra tisdagen i varje månad kl. 7 e. m.
Ordf. fru Anna Forss, Billesholms gruva.
Skr. fru Herta Olsson, Föladen, Bil-
lesholms gruva. *Styrelsen.*

Malmö soc.-dem. kvinnoklubb
håller ord. möte första torsdagen i varje
månad kl. 7.30 e. m. i Folkets Hus, sal 7.
Ordf. fru Bothilda Hansson, Norra Vallgatan
118. Korresp. sekr. fru Martha Larsson,
Sorgenfriväg. 7 a. Tel. 10 06.

Mjölby soc.-dem. kvinnoklubb
håller ordinarie möte 3:dje måndagen i
varje månad kl. 8 e. m. i Folkets Hus.
Ordf. Hanna Nygren, Box 31, Mjölby.
Styrelsen.

Nynäshamns soc.-dem. kvinnoklubb
håller möte 2:dra mänd. i varje månad kl.
7.30 e. m. i Folkets Hus A-sal. Ordf. fru
Elsa Eriksson, Centralgatan 68.

Solna soc.-dem. kvinnoklubb
håller möte 1:sta tisdagen i varje månad
kl. 8 e. m. i Huvudsta och Hagalunds Fol-
kets Hus omväxlande. I dec. hålles mötet
i Huvudsta. *Styrelsen.*

Spånga soc.-dem. kvinnoklubb
håller ordinarie möte 1:sta torsdagen i varje
månad kl. 8 e. m. i Folkets Hus.
Styrelsen.

Sundbybergs soc.-dem. kvinnoklubb
håller möte 1:sta onsdagen i varje månad
kl. 8 e. m. i Folkets Hus C-sal.
Styrelsen.

Södertälje soc.-dem. kvinnoklubb
håller ordinarie möten 2:dra måndagen i
varje månad kl. 7.30 e. m. i Folkets Hus.
Ordf. fru Anna Ericsson, Folkets Hus. Tel.
2 37. *Styrelsen.*

Tillberga soc.-dem. kvinnoklubb
håller ordinarie möten 1:sta och 3:dje mån-
dagen i varje månad kl. 8.30 e. m. i Folkets
Hus.

Turebergs soc.-dem. kvinnoklubb
håller möte 2:dra måndagen i varje månad
kl. 8 e. m. i gamla skolan. Ordf. fru Anna
Ahlzen, Tureberg. *Styrelsen.*

Väsby soc.-dem. kvinnoklubb
håller ordinarie möte 2:dra tisdagen i varje
månad kl. 8 e. m. i Folkets Hus. Ordf. fru
Greta Hagström, Löteberg, Uppl. Väsby.
Styrelsen.

Örgryte soc.-dem. kvinnoklubb
håller möte 1:sta onsdagen i månaden kl.
7.30 e. m. i Godtemplarlokalen, Gärda.
Styrelsen.